

دریافت نموده و پرداخته است فعلا رئیس مالیه می گوید قبول ندارم و باعتقاد من انجمن این را بحساب خواهد گذاشت و مخبر السلطنه هم قبول دارد در این صورت باید در این خصوص قراری گذاشته شود که اشکالی تولید نشود و این تلگرافی را که کرده اند باید خواننده وزود جواب داده شود والا انجمن ایالتی تبریز پروتست خواهد کرد که بکارهای آنجا رسیدگی نمی نمایند.

رئیس - حالا همین اظهاری که کردید بمنزله این است که تلگراف خواننده شده باشد بجهت اینکه مطلب آنرا اظهار کردید دیگر لازم نیست تلگراف را هم قرائت نمایم و عین آنرا می فرستم بوزارت مالیه تا اقدام نماید.

حاجی شیخ اسدالله - فرمایشی را که می فرمودید باید تلگراف در مجلس قرائت شود عرض میکنم اگر باید تلگرافات در مجلس خوانده شود باید کلیت داشته باشد و اگر نباید خوانده شود بکمسیون عرایض برود تمام باید برود والا يك تلگراف هم که خواننده شد باقی هم باید خوانده شود.

صنیع الدوله - بموجب قوانینی که از مجلس گذشته است گیلان جزو ولایات است فقط میخواستم سؤال کنم که آیا صحیح است در کاغذهای رسمی صورت مجلس آنجا را ایالت بنویسند مثل اینکه در این صورت نوشته شده انجمن ایالتی گیلان یا خیر؟

معاذ الملک - تا بحال هم ولایات می نوشتیم در اینجا سهوشده باید اصلاح شود.

رئیس - اینکه آقای آقا شیخ اسدالله فرمودند اگر بنا شود تلگرافات خوانده شود باید کلیت داشته باشد اگر بنا شود تمام تلگرافاتی که بمجلس میرسد در مجلس قرائت شود اوقات ما تمام مصروف خواندن تلگرافات خواهد شد خوبست تشریف بیاورید در هیئت رئیسه و ببینید هر روزه چقدر تلگرافات بهیئت رئیسه می آید و بکلی هم نمی توانیم بگوئیم که هیچ تلگرافی هم نباید در مجلس خوانده شود و برود بکمسیون عرایض البته بعضی تلگرافات هست که لازم است و باید در مجلس قرائت شود چه بکمسیون عرایض برود یا نرود باین جهت است که بعضی از تلگرافات خوانده میشود و بعضی خوانده نمی شود.

کاشف - در مسئله همین تلگرافات که پریروز قرائت شد بایستی تلگرافات گیلان هم خوانده شود چون آنها از ترتیب مسبق نیستند همینکه می بینند بعضی تلگرافات خوانده می شود و بعضی خوانده نمی شود گمان می کنند که ماها ندیده ایم با اینکه مسامحه می نمایم.

رئیس - راجع بصورت مجلس اگر اعتراضی هست بفرمائید.

(اظهاری نشد و رئیس صورت مجلس را امضاء نمود)

ناصر الاسلام - چون در خصوص گیلان مذاکره شد لازمست عرض کنم اینکه آقای صنیع الدوله

فرمودند که گیلان ولایت است صحیح است که در قانون ایالات و ولایات گیلان راجز و ولایات نوشته اند ولی تا يك اندازه آن ملاحظاتی که در آنروز بود امروز نیست و این انجمن زمانی که در دوره انقلاب منعقد بود انجمن ایالتی آذربایجان که واقعا قائم مقام مجلس شورای ملی بود در تلگرافاتی که مینمود این انجمن گیلان را انجمن ایالتی خطاب مینمود و حالا اگر چه چندان لزومی ندارد و ما اسم ایالتی و ولایتی بودن را محل بحث و گفتگو قرار بدهیم ولی چنانچه لازم باشد خوب است در اینخصوص مجلس مذاکره تفصیلی بنماید آنوقت آنچه نتیجه مذاکرات شدو رأی داد قاطع است .

حاجی سید ابراهیم - بنده فقط میخواستم عرض کنم اینکه بعضی از تلگرافات در مجلس قرائت میشود و بعضیها نمیشود بواسطه کمسیون عرایض نیست بلکه بسته بنظر هیئت رئیسه است .

آقا شیخ غلامحسین - اسامی فائین جلسات را خوب است بفرمائید در روزنامه بنویسند .

رئیس - پیش گفتیم که داده شود لازم است خاطر آقایان مسبق باشد چراغانی پریشب مجلس شورای ملی با اینکه اداره مباشرت خیلی کم وقت داشت خیلی مستحسن واقع شد و مخصوصا اطلاع حضرت آیونی یقین فرستاده و این چراغانی را تحسین کرده اظهار تشکر نموده بودند .

(آقا میرزا ابراهیم خان - راپورت کمسیون معارف را راجع بماده (۶) قانون اداری معارف بود قرائت نمود کمسیون با حضور اعضاء و آقایان حاج امام جمعه و حاج میرزا زین العابدین قمی و حاجی سید نصرالله و حاجی آقا و حاجی سید ابراهیم و آقا میرزا احمد و معاون وزارت اوقاف در ماده مذاکره کرده بالاخره بترتیب ذیل رأی داده بودند)

ماده (۶) وظایف اداره اوقاف (۱) تحصیل صورت صحیح از وقفنامه ها و موقوفات مرکزی و ایالتی و ولایتی و بلوکات در کل ممالک ایران .

(۲) نظارت کاتبه در اعمال متولیان و نظار و تفتیش در وصول و ایصال عایدات اوقاف و مخالفت از حیف و میل اولیاء و مباشرین وقف نسبت باعبان و منافع موقوفات و تدارک موجبات آبادی آنها .

(۳) اداره کردن موقوفاتی که تولیت آنها مستقیماً بشخص سلطان مصر یا دولت است .

(۴) مراقبت در صرف عایدات اوقاف بمصارف مخصوصه خودش (حسب ما اوقفها اهلها) - صرف منافع موقوفاتی که مصرف آن معین نبوده و باید در مطلق بریات صرف شود در مصارف تعلیمات و فوائده عمومی .

(۶) اداره کردن موقوفاتی که متولی مخصوصی ندارد بموجب اذن از طرف یکی از حکام شرع بمداز مذاکرات لازمه آقای حاج سید ابراهیم پیشنهاد نمود که فقره [۵] جزء فقره [۴] شود باین ترتیب بمد از [اهلها] و صرف منافع موقوفاتی که منافع آن معین نبوده الخ این پیشنهاد طرف توجه نشده بمداز مقداری مذاکره باضافه کلمه [اهتمام] در اول فقره [۵] ماده [۶] اصلاح شده باتفاق آراء تصویب شده .

فقره [۵] از قراری اصلاح شد .
[۵] و [۶] در صرف منافع موقوفاتی که مصرف

آن معین نبوده و باید در مطلق بریات صرف شود در مصارف تعلیمات و فوائده عمومی .

رئیس - شورئانی واخذ رأی در مواد این قانون تمام شد حالا باید رأی بگیریم در کلیه مواد در کلیات این اگر مخالفی هست اظهار نماید .
[اظهار مخالفتی نشد]

رئیس - معلوم شود مخالفی نیست - رأی می گیریم در کلیه قانون اداری وزارت معارف بطوریکه مواد آن جداگانه تصویب نشده کس تصویب می کند قیام نماید .

[اغلب قیام نمودند و با کثرت از مجلس شورای ملی گذشت]

رئیس - حالا باید بکنفرانس آقای حابری رابقره معین کنیم .

محمد هاشم میرزا - ابتداء نمیشود بقره معین - فرد بجهت اینکه اصل دویم قانون اساسی شامل این يك نفر می شود اول باید انتخاب کرد در صورتیکه اتفاق آراء حاصل شد آنوقت بقره معین شود .

رئیس - در این خصوص مذاکره خواهیم کرد ولی بنده همچو تصور می کنم مادامی که ازین بیست نفر بخواهیم يك نفر یا دو نفر را بعد از این انتخاب کنیم باید بقره معین کنیم هر وقت دو مرتبه يك بیست نفر معین شد از بین آنها پنج نفر معین شود باید اول انتخاب کرد در صورتی که اتفاق آراء حاصل نشد بقره معین شود .

آقا محمد پروچردی - می خواستم عرض کنم تلگراف آقای حابری را که پریروز قرائت کردند نوشته بود بواسطه کسالت مزاج معذورم آیا این را می شود استعفا دانست .

رئیس - معلوم است که می خواهند استعفا بدهند .

وکیل الرعایا - بنده صرعه این ملت و مملکت را در این می بینم که اول شروع کنیم با انتخاب بجهت اینکه قانون آن چیزی است که نفع عمومی داشته باشد بجهت اینکه يك کسی که در آن دفعه دارای (۵۰) رأی بود که آقای مجلاتی باشد چرا او را انتخاب نکنیم در صورتیکه می دانیم باتفاق آراء انتخاب خواهد شد و هیچ ایرادی هم نخواهد داشت و بهترین شخصی است برای اینکار .

آقای سید حسین اردبیلی - البته اگر احتمال بدهیم در صورتیکه اخذ رأی شود اتفاق آراء حاصل خواهد شد خیلی بهتر است ولی بتجربه بر ما معلوم شد که ممکن نمی شود برای اینکه در آن مرتبه که می خواستیم هر پنج نفر را انتخاب کنیم چهار مرتبه انتخاب کردیم بمد از مدتی که از آن زیاد در مرتبه چهارم فقط درباره يك نفر از آقایان اتفاق آراء حاصل شد حالاهم اگر ما تماماً اکثریت آراء را رعایت کنیم و آن کسیکه در دفعات گذشته دارای (۵۰) رأی بود واقعا همه ما اسم او را بنویسیم و رأی خودمان را بمتفرق نوشتن بهتر ندیم خیلی بهتر است .

آقا شیخ حسین یزدی - اگر میشد خیلی خوب بود ولی محال است باید بقره معین شود .

آقا سید حسین اردبیلی - ولی یقیناً میدانم که وقتی فاشد انتخاب شود مثلاً بنده یکی از این آقایان را بواسطه اینکه در عقبات با او رابطه داشته‌ام خوب می‌شناسم و او را بعقیده خود بهتر از سایرین می‌دانم اسم او را می‌نویسم آنوقت سایر آقایان بر فرض که تماماً اسم یک نفر را بنویسند بواسطه بدگفتی که بنده با آنها کرده‌ام تمام آراء بهدر خواهند رفت در این صورت بعقیده بنده بهتر این است که بقره معین کنیم و مقداری وقت مجلس را تلف نکنیم.

رئیس - این مباحثه طولانی خواهد شد مثل اینکه در دفعه گذشته چهار مرتبه رأی گرفتیم و در هر دفعه مذاکره کردیم بالاخره اتفاق آراء فقط درباره یک نفر حاصل شد حالاً هم اگر انتخاب کنم باز همان قسم خواهد شد ولی چون این مسئله محل اختلاف شده است در اینکه انتخاب کنیم یا بقره معین نمایم از مجلس رأی می‌گیریم - رأی می‌گیریم هر کس موافق است با اینکه بقره معین شود قیام نماید [اغلب قیام نمودند]

(آقای میرزا مرتضی قلی خان - بقره آقایان ضیاءالممالک میرزا ابراهیم قمی - آقا میرزا محمد نجات را برای استخراج قرعه معین نموده ابتداء اسامی (۱۵) نفر علمای معرفین را قرائت و در ظرف قرعه ریخته بعد از آن یک ورقه را استخراج و قرائت کرده آقای حاج شیخ محمد باقر همدانی معین شد)

رئیس - آقای حاج شیخ محمد باقر همدانی بقره معین شد (مبارک است)

معاذ السلطنه بنده راجع بکارهای حالیه و تا يك اندازه آنچه راجع است بوزارت داخله میخواستم چند کلمه عرض کنم اوضاع مملکت ما امروزه بر همه واضح است که بچه محظوراتی دچار هستیم و بهیچوجه نباید فحلت داشته باشیم ولی بدبختانه می‌بینیم که همه مان در فحلت و اشتباه هستیم در چند روز قبل از این بنده اطلاع دارم که يك تلگرافی از اصفهان آمده است بوزارت داخله که يك جمعی میخواستند وارد اصفهان شوند و از آنجا بیایند بطهران و بحکومت اصفهان پیغام داده اند که شما خوبست شهر را خالی کنید که اینها بسهولت وارد اصفهان شوند و بگذرند این بوده است که سردار اشجع تلگراف کرده است بوزارت داخله و کسب تکلیف نموده است

عز الملک - مخاطب آقای معاذ السلطنه کدام يك از وزراء است اگر وزیر داخله است که شریف ندارند.

معاذ السلطنه - راجع بتلگرافی است که مغایره شده است فرق نمی‌کند حضور وزیر داخله هم باشد میگویم.

رئیس - چون آقای معاذ السلطنه فرموده بودند که من در آخر مجلس مطلبی دارم حالا چون بنده میخواهم برای یازدهم مذاکره ای مجلس را خصوصی کنم این است که بایشان وقت داده‌ام و البته اگر فرمایش ایشان راجع بوزارت باید در

حضور ایشان مذاکره کنند.

معاذ السلطنه - من تعجب میکنم که مملکت شما دارد منقلب میشود و يك دسته ارتجاعی دارند بر ما غلبه می‌کنند و همین که میخواهیم مذاکره کنیم شما می‌گوئید موقع مذاکره نیست باید رعایت قانون کرد.

عز الملک - بنده هیچ اظهار حرارت و مسالمت را ملتفت نمیشوم نظر بنده بر رعایت قانون است باید معلوم شود که این فرمایش آقای معاذ السلطنه است یا استیضاح هر چه هست باید با حضور وزیر داخله باشد

معاذ السلطنه - عرض کردم فرق نمیکند در حضور وزیر داخله هم باشد میگویم و هر کس این امر را بخواهد مستور بدارد بنده او را خائن می‌دانم بجهت اینکه تلگراف میکنند بحکومت اصفهان که شهر را خالی کنید و حکومت اصفهان سه روز است بوزیر داخله تلگراف کرده است و تکلیف خواسته است و بعد آن تلگراف را نشان نمی‌دهند و جوابی هم بحکومت اصفهان نداده اند که تکلیف خود را بدانند.

حسینعلی خان - عرض میکنم مطلب آقای معاذ السلطنه از شروع آن معلوم می‌شود که خیلی اهمیت دارد و اظهار آقای عز الملک هم خیلی قانونی است و راجع است بنظم داخلی مجلس ولی چون مطلب آقای معاذ السلطنه اهمیت دارد باید هر چه زودتر در مجلس شورای ملی مطرح مذاکره شود و باید با حضور وزیر داخله باشد بنده استدعا میکنم که همین امروز وزیر داخله را بخواهیم و در حضور ایشان آقای معاذ السلطنه مطلب خودشان را اظهار بدارند

عز الملک - بنده عرضی ندارم و چون مدتی است که در بعضی روز نامجات می‌بینم که بعضی چیزها نسبت به نمایندگان می‌نویسند و ایراد میکنند که بنده نمی‌توانم قبول کنم از جمله می‌نویسند که کلاه بانمی‌خواهند یا نمیدانند که بوظیفه خودشان رفتار کنند و بنده هیچ راضی نیستم که بینم میگویند نمایندگان ملت نمیبخواهند یا نمیتوانند بوظیفه خودشان عمل کنند این است که بنده اخطار کردم که باید رعایت قانون شود.

معاذ السلطنه - بنده روز پنجشنبه در ابتدای جلسه عرض کردم که نسبت باوضاع جنوب بعضی عرایضی دارم که در آخر جلسه یا صبح شبه باید عرض کنم و الان چون آخر جلسه بود آقای رئیس هم اجازه دادند.

رئیس - البته باید بطریق قانونی مذاکره کرد من تعجب میکنم از آقای معاذ السلطنه که ایشان يك مطلبی باین مهمی داشتند چرا همان روز که مجامع اظهار کردند استیضاح نمودند که ما همان روزی که در اورا فرستیم و امروز از راه قانونی داخل آن شویم حالا چون بعضی از مذاکرات هست که باید در مجلس خصوصی تمام شود و میخواستیم ازین ساعت جلسه را خصوصی کنیم اگر میخواهید این مطلب را تمام کنیم که بفرستیم عقب وزیر داخله و با حضور ایشان داخل مذاکره این مطلب بشویم و مطالبی را که باید امروز در جلسه خصوصی مذاکره کنیم بگذاریم برای روز دیگر یا اینکه جلسه را خصوصی کنیم و بوزیر داخله هم اطلاع بدهیم که

بعد از این حاضر شده این مطلب را موضوع مذاکره قرار بدهیم.

دکتر علیخان - بنده گمان نمی‌کنم که بشود امروز وزیر داخله را خواست و این مطلب آقای معاذ السلطنه را موضوع مذاکره قرارداد برای این که این اظهار ایشان باسئوال است یا استیضاح و در حال وزیر باید قبل از وقت از موضوع آن مسبوق باشد و به او اطلاع داده باشیم و امروز حق نداریم ایشان را بخواهیم و در این خصوص مذاکره کنیم مطالب ایشان هر چه هست سئوال است یا استیضاح باید امروز بنویسید و اطلاع بدهید که حاضر شوند و جواب بدهند و بعقیده بنده امروز نمیشود در این خصوص مذاکره کرد.

رئیس - حالاً همین طوریکه آقای دکتر علی خان اظهار کردند خوبست آقای معاذ السلطنه امروز يك استیضاحی بنویسند که فرستاده شود تا بعد از این حاضر شده جواب بگویند.

معاذ السلطنه - این مسئله اشتباه نشود بنده برخلاف کابینه وزراء نیستم فقط مطلبی دارم باید سئوال کنم آنهم راجع بکابینه وزراء نیست راجع به وزیر داخله است و همین طوری که فرمودید می‌نویسم و تقدیم میکنم.

رئیس - البته استیضاح یا سئوال هر چه هست که نباید عمومی باشد راجع به روزی که هست از همان وزیر میخواهند که حاضر شده جواب بگویند - پس جلسه را خصوصی میکنیم - بعد از این بمناسبت اینکه جلسات در ماه مبارک خواهد بود مثل سابق سه ساعت بفرود مانده باید حاضر شویم مشروط بر این که آقایان سر وقت حاضر شوند که تضییع وقت مجلس نشود.

نجات - خوبست ختم آنرا هم معین بفرمائید که کی خواهد بود.

رئیس - غروب ختم خواهد شد (در این موقع جلسه علنی میل بخصوصی گردید بعد از ده دقیقه تانیاً علنی گردید) کابینه وزراء نیز حضور داشتند.

رئیس - آقای معاذ السلطنه مطلبی داشتید راجع بوزارت داخله و میخواستید مذاکره کنید بفرمائید.

معاذ السلطنه - اینجا گفته شد قبل از این که آقای وزیر داخله تشریف بیاورند که يك تلگرافی از اصفهان که امیرمفخم یا بعضی های دیگر پیغام داده بودند بسردار اشجع که شما خوبست از شهر خارج شوید برای اینکه ما میخواهیم برویم بطهران بسهولت وارد اصفهان شویم و بگذریم این بوده است که سردار اشجع تلگراف نموده و کسب تکلیف کرده است میخواستم که از آقای وزیر داخله سئوال کنم که در این باب چه اطلاعی دارند.

وزیر داخله - تلگرافی به این مضمون بهیچوجه بوزارت داخله نرسیده است بهیئت دولت هم ابتدا يك همچو تلگرافی نرسیده است حالا اگر يك وقتی يك جایی کسی با کسی مذاکره داشته باشد هیچ ربطی بوزارت داخله و هیئت دولت ندارد و من تعجب میکنم که همچو مطلبی در مجلس علنی گفته می‌شود و شهرت پیدا میکند و جواب آن در مجلس خصوصی که تماشاچی و نظار حضور ندارند گفته می‌شود

در حالتی که رأی بدهد همچو چیزی نیست و همچو تلگرافی بهیئت دولت نرسیده است و دولت رسماً این مطلب را تکذیب میکند.

رئیس - مجلس خصوصی نیست علنی است روزنامه چی دارد و البته مذاکرات آن را در جرائد خواهند نوشت آقای معاضدالسلطنه دیگر فرمایشی دارید بفرمائید.

معاضدالسلطنه - حالا بنده باین جواب متقاعد شدم.

رئیس - مجلس باز خصوصی میشود برای همان مذاکرات.

(درتانی - تقریباً یکساعت قبل از ظهر جلسه علنی مبدل بخصوصی گردید.)

جلسه ۱۳۸

صورت مشروح روز ۳ شنبه

غرة رمضان ۱۳۲۸

مجلس ۳ ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد.

صورت مجلس روز شنبه ۲۶ شهر شعبان را آقای معاضدالملک قرائت نمود.

رئیس - در باب صورت اگر ملاحظاتی هست بفرمائید.

معاضدالملک در جلسه گذشته چون راپورت کمیسیون خارج راجع بجلب مستخدمین طبع و توزیع نشده بود باین واسطه جزء ستور نشد حالا چون طبع و توزیع شده است در صورتی که مخالفی نباشد جزو دستور شود.

وکیل التجار - اینجا یکی از نمایندگان را که آقای - مدعمد رضا است جزء غائبین بی اجازه می نویسند در صورتیکه از خارج میشوند که ایشان مسافرت طولانی کردند معیده بنده باید در اینخصوص تحقیق شود اگر صحت دارد هر روز در صورت مجلس اسم ایشان را نوشتن صحیح نمی دانم خوب است نمایندگان محترم اگر واقعا میخواهند یکمدت طولانی غیبت نمایند از مجلس اجازه بگیرند.

محمد هاشم میرزا - گویا فرق نمی کند ایشان هم مثل آقای قوام الاسلام و مرتضی قلیخان بختیاری که مدت اجازه شان منقضی شده جزء غائبین بی اجازه هستند و باید نوشته شود والا چطور معلوم میشود که اینها بی اجازه غیبت کردند.

رئیس - بعضی از آقایان هستند که اجازه خواسته بودند و مدت اجازه ایشان منقضی شده و می توانستند قبل از انقضاء مدت اجازه خودشان را تجدید کنند حالا که مدت تمام منقضی شده و مجدداً اطلاع نداده اند لابد باید ایشان را جزء غائبین بی اجازه نوشت.

کاشف - آقای طباطبائی هم مدتی است آمده اند و به مجلس تشریف نمیاورند.

رئیس - آقای معاضدالملک تقاضائی کردند بعضی از آقایان نمایندگان دیگر هم با ایشان همراه هستند که راپورت کمیسیون خارج راجع بمستخدمین جزء دستور امروز قرار داده شود در صورتیکه مخالفی نباشد جزء دستور بگذاریم.

حاج شیخ علی - این در صورتی است که هیئت وزراء حاضر باشند در صورتیکه تشریف ندارند چه تصویب شود و چه نشود نمی شود مطرح مذاکره نمود.

رئیس - گمان نمی کنم آقایان وزرا تشریف بیاورند حالا جز دستور قرار میدهم ولی شروع میکنیم بشور در قانون دیوان محاسبات تا وقتیکه وزراء تشریف بیاورند.

دکتر اسمعیل خان - در هفته گذشته تلگراف حضوری رشت اینجا تقدیم شد و قرار شد از طرف هیئت رئیسه رجوع شود به هیئت وزراء و تأکید شود که زودتر جواب بدهند و تاکنون جوابی نداده اند نمی دانم بچه جهت بوده است.

رئیس - هیئت رئیسه فرستادند دیگر جوابش باوزرا است.

دکتر اسمعیل خان - پس تعجب میکنم که چرا جواب ندادند.

(شروع بشور در بقیه قانون دیوان محاسبات شد ماده ۱۶ پیشنهاد وزیر راجع بانتخاب رئیس کل و رؤسای محاکم و مستشاران و مدعی العموم قرائت شد) کمیسیون بکلی ماده را زائد دانسته حذف کرده بود بعد از مذاکرات زیاد بالاخره آقای حاج مصدق الممالک پیشنهاد ذیل را نموده در مقابل توجه بودن آن اخذ رأی شده با اکثریت رد شد.

پیشنهاد میکنم ماده ۱۶ اینطور نوشته شود. (رئیس کل - و رؤسای محاکم و مدعی العموم و مستشاران بانتخاب اعضا دیوان محاسبات تعیین میشوند) (هیئت وزراء تشریف آوردند.)

(ماده ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ پیشنهاد وزیر قرائت شده در هر کدام جداگانه مذاکرات لازمه و شور اول بعمل آمد)

معاضدالملک - بنده در اول مجلس تقاضا نمودم که لایحه مستخدمین خارج جزو دستور شود گفته شد باید وزرا حضور داشته باشند حالا که هیئت وزراء تشریف آورده اند تقاضا میکنم که مذاکره در بقیه قانون محاسبات موکول بجلسه دیگر شده لایحه مستخدمین مطرح مذاکره شود.

رئیس - بسیار خوب مذاکره در بقیه این قانون را میکنیم برای جلسه آتی.

[آقای میرزا ابراهیم خان پیشنهاد وزراء را راجع بجلب مستخدمین خارج قرائت نمود کمیسیون پس از سه جلسه متوالی مذاکره و یک جلسه تبادل افکار با هیئت وزراء بطوریکه ذیلاً نوشته میشود تصویب نموده تعیین شغل و عده آنها را پیشنهاد کرده بود که بکمیسیون مخصوص آنها رجوع شود

- ۱ - مستخدمین عدلیه از فرانسه
- ۲ - مستخدمین مالیه از سوئیس
- ۳ - مستخدم وزارت داخله از فرانسه
- ۴ - مستخدمین نظمی از سوئد
- ۵ - مستخدمین امنیه از ایتالیا

دکتر علیخان - این قسمی که ملاحظه میشود وزراء یک قسم پیشنهاد کرده اند و کمیسیون یک قسم دیگر تصویب کرده است بعضی از نمایندگان هم در اینخصوص پیشنهادی کرده اند بمعقیده بنده چندان لازم نیست در اینخصوص مذاکره کنیم هر کدام را مجلس تصویب مینماید خوب است همین شود و زودتر بگذرد.

رئیس - آقای دکتر علیخان و حاجی شیخ - رئیس پیشنهادی کرده اند بیک مضمون [قرائت شد در باب

باین مضمون که مستخدمین وزارت مالیه از امریکا جلب شوده]

صدرالعلماء - در راپورت کمیسیون خارجه اینکه نوشته شده است مستخدمین عدلیه از فرانسه خواسته شود بنده بالکلیه مخالفم در دوایر عدلیه ما یک مستخدمی را لازم داریم که از قوانین شرعیه چندان بی اطلاع نباشد و بمعقیده بنده همانطور که هیئت وزراء پیشنهاد کردند که از مسلمانان مصر جلب شود بهتر است دیگر آنکه در کابینه سابق قرار بود مستشار بیاورند همانطور که هیئت وزراء پیشنهاد کردند چون مالیه اهمیت دارد خوبست مستخدمین وزارت مالیه را از فرانسه بیاورند.

وحیدالملک - یک قسمت از فرمایشات آقای صدرالعلماء راجع بکمیسیون بود لازم میدانم عرض کنم اینکه ما نوشتیم از فرانسه مستخدم برای عدلیه خواسته شود ما از برای تدوین قوانین این مستخدمین را نمیخواستیم از برای ترتیب دوائر عدلیه میخواهیم و بدیهی است در صورتیکه ما از فرانسه مستخدم بیاوریم چون عدلیه آنجا ترتیب صحیحی دارد بهترین ترتیب در عدلیه مامری می شود دیگر در باره مستشار و مستخدم مستشار یک سمت دارد که فقط در کارهای وزیر معاونت می نمایند ولی مقصود اینجا کسانی هستند که داخل در ترتیب جریان کارهای اداری بشوند این است که در اینجا لفظ مستخدم گذاشته شده.

رئیس - یاد آوری می کنم که باید شور در کلیات این لایحه بشود هنوز داخل در جزئیاتش نشده ایم هر کس در کلیات آن حرفی دارد بفرماید **مقیم السلطنه** - در اینجا معلوم است دو پیشنهاد شده است یکی از طرف هیئت محترم وزراء و یکی هم از طرف کمیسیون و باین واسطه هم یک تردیدی از برای من حاصل شده ولی امیدوارم که بیک جزئی توضیحی رفع آن بشود آن این است که باید بدانیم درین باب رأی کابینه با کمیسیون متحد شده است یا نه آنچه بنده تصور می کنم بعضی ملاحظات در پیشنهاد هیئت وزراء است که در پیشنهاد کمیسیون آن ملاحظات نیست و بالعکس در هر حال در اینجا دو رأی است ولی از یک طرف یک عبارتی را در راپورت کمیسیون می بینم که می نویسد در یک جلسه با هیئت وزراء تبادل افکار شده متفقاً اعضا کمیسیون اینطور رأی داده اند از این عبارت چنین فهمیده می شود که رأی وزراء و کمیسیون یکی شده است در صورت قبلاً مایل بودم که این را بدانم دیگر این که مالکی را که کابینه وزراء معین کرده اند که از آنجا مستخدم جلب شود باید دانست بچه ملاحظه بوده است و کمیسیون که تغییر داده است آن ملاحظات را توجه نموده است یا خیر و اگر توجه کرده است بچه دلیلهای تغییر داده است شاید ملاحظات سیاسی نبوده ملاحظات خصوصی علمی بوده است باید بدانیم این خصوصیات را کمیسیون بمعقیده خودش منظور داشته است همین خصوصیات علمی بر آن پیشنهاد منظور بوده است

یا خیر دیگر اینکه قبل از اینکه داخل جزئیات بشویم مایل بودم بدانم علت اینکه مستخدمین را از ممالک مختلفه معین کرده اند چه چیز است شاید یک ملاحظه آن این بوده است که خواسته اند یک جنبه بین المللی بایران بدهند و این اگر چه بعضی محسّنات را دارد شاید بعضی معايب را هم داشته باشد و تصور میکنم که باز توضیحاتی لازم است که بدانیم با اوضاع حالیه بین المللی کردن ایران امروز بهتر است یا اینکه تمام این مستخدمین را از یک مملکت بزرگ بیطرف خواستن بعقیده بنده این قسم دومی بهتر است از این که از ممالک کوچک مستخدم بخواهیم و دلیلی هم دارم که بطور اختصار عرض می نمایم معايب کلیه کارهای ادارات عدم پیشرفت آنها در این ادخرا گرفته اند شویم بجهت همین بوده است که اشخاص مختلف را از ممالک مختلفه خواستند و هر کدام بسلیقه مختلف راه می رفتند و هیچوقت باین واسطه ادارات ما ترتیب مرتبی نداشته بجهت این که معین است در صورتی که شعب ما مر لب باشد از اشخاص مختلف که هر کدام سلیقه مختلفی دارند هیچ وقت آن شعب بهم دیگر مربوط نخواهند شد. آنچه شعب ما متوسط یک هیئت متحدالعمل تشکیل شود بهتر میشود و چون در کلیات مدعا لره می شود و هنوز داخل در جزئیات نشده ایم بیش از این عرض نمی کنم ولی نظر آنها را که عرض کردم تشریح می کنم و مستدعی هستم توضیح بفرمائید اولارای کمیسیون بارای وزراء یکی است یا نه تا با ملاحظاتی را که باینه در انتخاب مستخدمین از ممالک کرده اند در تغییر آن ممالک آن ملاحظات منظور شده است یا خیر و تغییر آن بچه ملاحظه بوده است و ثالثا اگر این مستخدمین را از یک مملکت بزرگ بی طرفی می خواستند معايبی دارد بود یا نه

وزیر پست و تلگراف - سه فقره آقای
متین السلطنه سؤال فرمودند اولاً سؤال کردند نظر وزراء بارای کمیسیون یکی است و وزراء با تصویب کمیسیون موافقت دارند یا ندارند خیر موافقت ندارند و لزومی هم ندارد که حتما آنچه را کمیسیون رای می دهد مجلس هم همان را تصویب کند بجهت اینکه کمیسیون همیشه عقیده خودش را در ضمن راپورت اظهار می کند ولی تصویب آن بسته است با اکثریت مجلس اگر اکثریت موافقت نمود که تصویب میشود و اما اینکه فرمودند وزراء در این انتخاب که مستخدم هر وزارت خانه را از یک نقطه انتخاب کرده اند بچه ملاحظه بوده است آنچه نظر وزراء بوده است بیشتر متخصّص بودن برای هر شغلی است و اینکه آقای متین السلطنه فرمودند که ممکن است تمام اینها را از یک مملکت بزرگ بیطرف خواست علاوه بر اینکه همچو چیزی ممکن نیست گمان می کنم در مجلس هم دو سه نفر رای نداشته باشند زیرا که در ممالک دیگری که دیدیم شروع کردند بترقی و تمدن و مستخدم خواستند که از معلومات آنها استفاده کنند همین کار را کردند یعنی متخصّص از برای هر وزارت خانه از یک دولتی آوردند چنانچه تا بحال هم معمول است در اغلب ممالک برای

امور بحری متخصّصی از انگلستان میاورند و از برای مالیه از فرانسه که از برای ژاندار مری از ایتالیا می برند اینها معلوم است و هیئت دولت هم نظرش بهمین بوده است این دو سؤال سؤال صیم که هیئت دولت در آوردن این مستخدمین چه در نظر دارند جواب این سؤال را بنده تقریبا در ضمن جواب سؤال نانی دادم که نظر بر متخصّص بودن آنهاست حالا اگر مجلس نظریاتی داشته باشد و بخواهد که تغییری در این پیشنهاد بدهد ممکن است استدلالات خودشان را اظهار بدارند که ما هم دلایل خودمان را بپایان کنیم تا خوب مطلب واضح و روشن شود .

مشیر الدوله - آقای صدرالعلماء اظهاری
کردند راجع ببدلیه حال چون راجع بکلیات است عرض نمی کنم بعد از آنی که داخل مواد شدیم راجع ببدلیه عرایض خود را اظهار من کنم .

رئیس - دیگر در کلیات اگر ملاحظه
هست گفته شود (اظهاری نشد)

رئیس - معلوم میشود مخالفی نیست رای
می گیریم در اینکه داخل شویم در جزئیات این لایحه کسانیکه موافقت دارند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و تصویب شد)

رئیس - چون این لایحه که بکمیسسیون
خارج رجوع شد کمیسیون فقط در باب هیئت رای داده است و باقی چیزها را از قبیل تعیین عده و شغل رجوع بسایر کمیسیونها کرده است حالا در جزئیات آن داخل میشویم و مذاکره می کنیم ولی خاطر آقایان را مسبوق می کنم بنابر اینکه فوریت این لایحه تصویب شده فقط یک شور در آن میشود یعنی در شور اول رای گرفته میشود حالا در یکی یکی از این مواد مذاکره می کنیم اول در باب مستخدمین مالیه بطوریکه وزراء پیشنهاد کرده اند باید از فرانسه جلب شود و بطوریکه کمیسیون رای داده باید از سوئیس خواسته شود و بطوریکه آقای دکتر علی خان و آقای حاج شیخ رئیس پیشنهاد کرده اند از امریکا حال هر کدام را که مجلس تصویب نمود رجوع می کنیم بکمیسسیون که عده و سایر چیزها را هم معین کنند .

افتخار الواعظین - در باب مستخدمین
مالیه پیشنهاد وزراء که معلوم شد نظرشان بر متخصّص بودن مستخدمین بوده ولی در خصوص پیشنهاد کمیسیون که از سوئیس خواسته شود آنچه بنده تحقیق کرده ام مالیات اینجا مرکزیت ندارد بجهت اینکه مثلا در آنچه مالیات خودشان که گرفته میشود بمصارف معارف و قشون و سایر لوازم آنجا میرسد و بعد اگر چیزی زیاد آمد در خزانه خودشان ضبط میشود و هکذا جای دیگر ترتیب مالیه آنجا گویا اینطور باشد و اگر این ترتیب باشد مخالف با ترتیب ماست که تمام مالیات باید وارد وزارت مالیه شود و گایه مصارف باید بحواله وزارت مالیه باشد باینجهت بنده هم رای هستم با پیشنهاد آقایان حاجی شیخ رئیس و دکتر علی خان که از امریکا مستخدم مالیه خواسته شود .

وحید الملک - بنده هیچ ملذت نیستم که
آقاچه میفرمایند کلیه در هر جای از ممالک عالم دو قسم

مالیات معمول است یکسالیات معلی و یکی مالیات عمومی که صرف مصارف عمومی میشود از قبیل قشون و غیره سوئیس هم از این قسم خارج نیست دو قسم مالیات دارد یکی عمومی و یکی معلی وزیر مالیه دارد وزارت مالیه هم دارد سوئیس ها هم خیلی قابل و کافی هستند از برای ترتیب کردن اداره مالیه ایران .

دکتر علیخان - بنده همینقدر عرض میکنم
را بورتی که کمیسیون داده است در خصوص آوردن مستخدمین از سوئیس برای مالیه صلاح نیست و از فرانسه هم عقیده ندارم که خوب باشد ماباید از مملکتی مستخدم بخواهیم که بیطرف باشد یعنی هیچگونه تا امروز منافعی تجارتنی یا غیر تجارتنی در این مملکت نداشته باشد و هیچ نوع هم مر او ده هم تا بحال ننموده باشد بعقیده بنده امریکا تا بیک اندازه این شرایط را اوجهم است و آن روز که بنده این پیشنهاد را کرده بودم آقای حاجی شیخ رئیس هم بخدمت پیشنهادی کردند ولی در پیشنهاد ایشان بقیر از خواستن از امریکا در خصوص ترتیبها هم یک اشاره بود و با پیشنهاد بنده تا بیک اندازه مغایرتی داشت و حال که آن مغایرت را بر داشتند می بینم با پیشنهاد بنده تقریبا یکی است و حالا اگر پیشنهاد ایشان رای بگیرد بنده پیشنهاد خود را مسترد میدارم .

رئیس - آقای آقا سید حسین اردبیلی هم همینطور
یک پیشنهادی کرده اند .

سید حسین اردبیلی - بنده هم بهمان نظریکه
آقای دکتر علیخان گفتند پیشنهاد کمیسیون را قبول نکردم باینه ملاحظه که حتی الامکان اگر از یکی اردول معطبه باشد بهتر است ولی در پیشنهاد ما اینکه شده است اعطاء امریکا کرده است و امریکا عمومیت دارد بجهت اینکه امریکا یک دولت که بیست مثل این است که بیست لسی بگیرند از آسیا یا آفریقا مستخدم بخواهند این است که بنده در پیشنهاد خود بلمط اناروی نوشته ام .

حاجی شیخ اسدالله - دیگر ملاحظاتی
مداکرایی که در این باب باشد در راء بت پیشنهادی در ردید کمیسیون هم عقیده خود را بمدار ای که با وزراء بیان املا کرد اظهار نموده پیشنهادی هم نشده است خوب است که رای بگیرد درودتر این مطلب حل شود .

وزیر پست و تلگراف - معلوم می شود
نمایند که در محرم تمکرات خودشان را کرده اند و حالا مصمم شده اند که اسرار می کنند رای بگیرند و فرصت نمی دهند که هیئت دولت اول از پیشنهاد خودش دفاع نماید این پیشنهادی را که هیئت وزراء کرده اند گویا بدون تأمل نه بوده است نظریات خیلی دقیق هم داشته است برای اینکه مالیات ما اگر چه تا بحال ترتیب کاملی نداشته است ولی همین ترتیب ناقص را هم که دارد از روی فرانسه است هم داشته ایم مثل [سوئیس] که در سابق در این خصوص رحمت کشیده است و در خصوص آوردن مستخدمین امریکائی اگر چه خیلی خوب است ولی نظر دولت در این بود که اگر مستخدمین امریکائی بیاوریم باید یکسال وقت خود را صرف تحصیل اطلاع از ترتیبات مملکت بکنند در صورتیکه امریکائی علاوه بر اینکه باید کسب اطلاع از ترتیبات نماید یک مدتی هم باید وقت خود را صرف تحصیل نماید بجهت اینکه

همانطور که آقایان می دانند انگلیس دان در این مملکت کم است چنانچه اشخاص دیگری که آمدند این یکسال دو سال زحمت کشیده اند و بالاخره باز به ترتیب مالیه مایی نبردند بجهت اینکه اقسام مالیات مملکت مازید است بعضی مالیاتها است که عومیت ندارد و اینها تا تمام اینها را تحصیل بکنند یک مدتی طول خواهد کشید بخلاف فرانسویها که تا یک اندازه تحصیل اطلاع کرده اند و مخصوصاً از ترتیب مالیه اینجا تا یک اندازه تحصیل اطلاع کردند و مخصوصاً از ترتیب مالیه اینجا تا یک اندازه مسبقاً اطلاع دارند بر این اشخاصی که در امور مالیه داخل هستند بیشتر زبان فرانسه تحصیل کرده اند و اطلاعاتی که دارند بیشتر از زبان فرانسه است از این جهت می توانند معاوضت و کمک در مالیه داشته باشند به علاوه نظریات دیگری هم در دسترس آنها از فرانسه بود که شاید نشود در مجلس علنی اظهار کرد حالا معلوم می شود و نمایندگان تبادل افکار کرده اند که از امریکاییها بیاورند و همان طور عرض کردم بسته است برای مجلس .

دکتر علیخان - بنده اول یک اندازه می خواستم تعجب کنم که چیزی که راجع به مالیه است چرا خودشان دفاع نمی کنند که وزیر پست دفاع بکنند دیگر اینکه دلایلی را که در خصوص فرانسویها فرمودند بنده قبول ندارم بواسطه اینکه بهمان اندازه که فرانسویها از ترتیبات ایران اطلاع دارند باین واسطه بهمان اندازه بیشتر امریکاییها از ترتیبات اینجا اطلاع دارند باین واسطه در نظر بنده خیلی خوب که برای مالیه از امریکاییها مستخدم بخراهم و درین باب هیچ جای گفتگو نیست .

ارباب گیخسرو - بنده بفرمایش آقای وزیر پست و تلگراف که این همه اهمیت بخارجه می دهند اعتراض دارم و عرض میکنم ما خود دارای زبان هستیم باید از امروز همه خارجه ها اعلان بدهیم که هر کس در ایران مستخدم میشود باید زبان ایرانی تحصیل نماید باینکه مجبور کنیم ایرانیان را که محض آوردن مستخدم خارجه زبان خارجه تحصیل کنند (اغلب گفتند صحیح است و تحسین نمودند)

رئیس - رای میگیریم در مقابل توجه بودن این پیشنهادها کسانی که این پیشنهادها را قابل توجه میدانند قیام نمایند .

[اغلب قیام نمودند و با کثرت قابل توجه شد]

رئیس - حالا این پیشنهاد باید رجوع شود بکمسیون (گفتند خیر در همین جا مذاکره شود) رئیس پس در همین جا در این خصوص مذاکره و اخذ رای میشود .

حاجی آقا - چیزی که مخالف نداشته در صورتی که در جزئیات مخالفی نباشد مجلس اساساً آنرا تصویب کرده باشد که ما دورای بگیریم و حالا اگر لازم است خوبست بکمسیون رجوع شود که حدود و شروط آنرا معین کند آنوقت در مجلس مذاکره و رای گرفته شود .

[حده اظهار کردند بکمسیون لازم نیست رجوع شود در همین جا مذاکره و اخذ رای شود تا ختم شود]

وزیر پست و تلگراف - بنده ناچارم عرض کنم این طور نیست ممکن است یک کسی امروز یک چیزی به نظرش برسد و خود از همان منصرف شود یا اینکه یک پیشنهادی امروز بنظر بنده قابل توجه بیاید و خود را بکلی آنرا قابل توجه ندانم حالا اگر چه نظامنامه

داخلی اگر آقایان خواننده باشند یک هم چو چیزی داریم که نمایندگان می توانند تقاضا بکنند که در مجلس مطرح شود و بکمسیون نرود ولی بعقیده بنده چون این یک مطلب مهمی است خوبست ابتداء به کمسیون رجوع شود که نظریاتی در آن شود آن وقت بمجلس بیاید .

حاجی فاتح الملک - بنده همان طور بوجوب نظامنامه داخلی تقاضا میکنم که در همین مجلس مطرح شود .

فهییم الملک - این یک مسئله نیست که همین طور پیشنهاد کنند و رای بگیرند فرضاً مجلس رای داد که از امریک مستخدم بیاورند یک مطلبی است که مذاکره لازم دارد وزراء باید در این خصوص با سفیر آنجا مذاکره بکنند و شاید بعد از اینکه آنها یک شرایطی را پیشنهاد کنند که ممکن بود قبول کرده باین جهت خوبست این پیشنهاد بکمسیون رجوع شود که وزراء هم در این باب مذاکرات خودشان را بنمایند به کمسیون هم عقیده خودشان را اظهار نمایند .

دکتر علیخان - بنده برخلاف آقای فهییم الملک عرض میکنم که همینجا باید مجدداً مذاکره شود و در این پیشنهاد رای گرفته شود و اگر مذاکرانی لازم باشد هیئت وزراء حضور دارند خودشان برمیگزینند و میگویند علاوه بر این الان رای بگیریید آنوقت بعد از آن اگر نظریاتی داشته باشد ممکن است اظهار بدارند .

وکیل التجار - بعد از رای مذاکره نمیشود کرد و بر فرض اگر نظریاتی داشته باشد نمی شود فوراً تجدید رای نمود بعقیده بنده خوب بود همان طور که گفته شد این مسئله ابتدا بکمسیون رجوع شود که بلا در آن نظریات بشود ولی حالا که عده اتفاق کردند رای بگیریید و این عمل را ختم نمایند .

دکتر علیخان - بنده عرض نکردم بعد از آنکه رای گرفته شد هیئت وزراء نظریات خودشان را راجع با اساس چیزی که رای گرفته شده است اظهار بدارند و تجدید رای شود عرض کردم بعد از رای چنانچه در جزئیات آن نظریاتی باشد ممکن است هیئت وزراء اظهار بدارند .

رئیس - رای میگیریم مطابق پیشنهاد هائی که شده است کسانی که تصویب میکنند مستخدمین مالیه از ممالک متحده امریک جلب شود قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و با کثرت تصویب شد)

میرزا ابراهیم خان - ماده دوم پیشنهاد وزراء را راجع بشش نفر مستخدمین داخله قرائت نمود

کاشف - خوبست مخبر کمسیون در خصوص یک نفر مستخدم داخله که وزراء از سوئد و کمسیون از فرانسه تصویب کرده است بفرمایند تغییرش بچه ملاحظه بوده است .

وحید الملک - فقط چیزی که کمسیون در این ماده تغییر داده است همان معاون حاکم است و تصویب کرده است از فرانسه جلب شود آقایان میدانند که وضع فرانسه خیلی صحیح است بلکه تا اندازه از سایر ممالک رجحان دارد ما هم بهمان واسطه گفتیم

از فرانسه جلب شود و سه صاحب منصب پلیس از سوئد و دو نفر صاحب منصب امنیه همانطور که وزراء پیشنهاد کردند کمسیون هم تصویب کرد که از ایتالیا جلب شود .

حاجی سید ابراهیم - کمسیون در راجع به خود نوشته است که تمین عده و شغل راجع بکمسیون های مخصوص آنها است حضرتعالی هم فرمودید که عجلاناً در هیئت مستخدمین مذاکره میشود حالا می بینم در اینجا عده مستخدمین نظمی و امنیه را معین کرده اند .

رئیس - این طور نیست وزراء پیشنهاد کردند که این عده مستخدمین از سوئد و ایتالیا جلب شود کمسیون هم با پیشنهاد وزراء موافقت کرده است حالا ما هم در هیئت اینها مذاکره می کنیم دیگر یک نفر یا چند نفر را کار نداریم میخواهیم یک کسی را که برای تنظیمات نظمی و امنیه لازم داریم از کجا بیاوریم و بخراییم به بین همین طریق که کمسیون برای وزراء در این خصوص موافقت کرده است مجلس هم موافقت دارد یا خیر عجلاناً برای اینکه کار آسان شود درباره یک نفر مستخدم داخله مذاکره میکنیم **هئیت السلطنه** - فقط ایلی که مخبر کمسیون خارجه از برای آوردن مستخدم از فرانسه ذکر کردند این بود که داخله فرانسه خیلی منظم است ولی بنده بمخبر محترم اطمینان میدهم که داخله انازونی و ایتالیا بر آن بهتر منظم است و در صورتیکه تصویب شد که مستخدمین را از یک مملکت بیطرفی جلب کنیم و البته خاطر آقایان مسبق است که فرانسویها مستقیماً یا غیر مستقیم و در این مملکت بدون مداخلات سیاسی نخواهد بود بعقیده بنده خوب است که این مستخدمین هم از امریک جلب شوند و مخصوصاً پیشنهاد میکنم که از مستخدمین داخله و بیس فرانسه پلیس امریک ضرب المثل است و سوئد علاوه بر اینکه نسبتاً ترتیب خوبی ندارد زبان سوئدی را هم در ایران کسی نمیداند در خصوص امنیه شاید ایتالیا اصلی باشد از سایر ممالک ولی در باب داخله و پلیس تصور میکنیم که از امریک بهتر است .

وزیر داخله - از برای داخله ما اول این تکلیف را کرده که این یک نفر هم از ایتالیا جلب شود ولی بعد از آنکه کمسیون نظریات خود را اظهار نمود و تصویب کرده که از فرانسه جلب شود تقریباً عقیده هیئت وزراء هم همین شد .

دکتر علیخان - بنده می خواستم فرمایش آقای وزیر داخله را تأیید کنم و همانطور که بنده جداشتم که مستخدم مالیه از امریک جلب شود همانطور جد دارم که مستخدم داخله از فرانسه باشد .

وحید الملک - آقایان باید ملتفت باشند که آن نقطه مهمی را که حضرت والا اظهار فرمودند اگر که آن نقطه مهم را ما در نظر داشته باشیم چنانچه در پیشنهاد وزراء همان نقطه مهم رعایت شده است که آن نقطه مهم بین عملی بودن مستخدمین است تصویب خواهیم کرد که این مستخدم از فرانسه جلب شود ما هم در کمسیون از نقطه نظر بین المللی آن انتظام را بر هم نرودیم مالیه را بیمضی ملاحظاتی

بسویسی دادیم ولی داخله را تجربه نکردم مقام [سوپ رفه] را که مقام معاونت حاکم است دادیم بفرانسه و ترتیبات داخلی مملکتی که باوضع مملکت ما آشناست مرعی شود و آن وضع داخلی فرانسه است و مقام صاحب منصب ژاندرمری را دادیم بسویس برای اینکه امروزه این مملکت بهترین مملکتی است از حیث ترتیب پلیس و مقام صاحب منصب امنیه را دادیم بایتالیا برای اینکه چندان نقطه نظری را که همیشه وزرا منظور داشته اند از بین نرود .

وزیر پست و تلگراف - آن دلیلی را که بنده عرض کردم در جواب آقای متین السلطنه این بود که منظور وزراء از این پیشنهاد این است که از همه جا متخصص از برای هر شغلی بیارند بجهت اینکه چنانچه عرض کردم این ترتیبی است که تمام دول منظور داشته اند این بود از برای مالیه چون فرانسویها تا اندازه چنانچه گفته شد با اطلاع نواز سایرین بودند نسبت بامور مالیه پیشنهاد شد از فرانسه جلب شود و برای وزارت داخله چون ترتیبات داخلی ایتالیا مقداری شباهت بایران دارد باینکه حکام در ولایات و ایالات اختیارات تمامه ندارند و همچنین سایر چیزها گفتیم مستخدم داخله از ایتالیا جلب شود هیئت دولت ضرری نمی بیند در اینکه مستخدم داخله و مابقی هم تجدید نظری شود چنانچه قرار شد مستخدمین مالیه از امریکاییان بمانند گمان بکنیم که آوردن مستخدم داخله را از فرانسه چندان بیمناسبت نباشد ولی از امریکا ممکن نیست .

وکیل التجار - بنده در این خصوص اگر چه اطلاع کاملی ندارم ولی از قرار اطلاعات خارجی که تحصیل کرده ام چندان تفاوتی نمی بینم در اختصاصیکه میدهند نظر باینکه هر مستخدمی را از کجا جلب کنیم ولی آنچه در اینخصوص بنظر می رسد این است که چنانچه آقای متین السلطنه هم فرمودند از اتاژونی جلب شود و اینکه آقای وزیر پست فرمودند که هیئت دولت ضرری نمی بیند که در مابقی تجدید نظری بکنیم نمی دانم مقصود ایشان این است که مابقی رجوع شود به کمیسیون که با هیئت وزراء تجدید نظری کرده تا بیا پیشنهاد کنند یا اینکه در همین جا ملاحظاتی شود

وزیر پست و تلگراف - آقای وکیل التجار در ضمن فرمایشات خودشان فرمودند اگر چه اطلاع کامل ندارم ولی این را باید بدانند که ترتیب داخلی اتاژونی یک طوری است که چندان شباهت باوضع مملکت ما ندارد در همین جا در ایالات و ولایات به حکام اختیارات تمامه میدهد و کمتر مخارج بعضی ترتیبات هستند ولی ترتیب داخلی فرانسه چون یک نوع مرکزیت دارد از این جهت عرض کردم که از فرانسه اگر جلب شود ضرری ندارد ولی از انگلیس آوردن هیچ مناسبتی ندارد و این که عرض کردم ضرری ندارد تجدید نظری بشود لزومی ندارد که بکمیسیون برود بلکه مقصود بنده این نبود خواستم عرض کنم حالا که در خصوص مستخدمین تغییری داده شود ممکن است در خصوص داخله هم وزیر رای خودشان را تغییر بدهند و از فرانسه بخواهند

آقای آقا میرزا ابراهیم خان - پیشنهاد ذیل را که از طرف حاج فاتح الملک شده بود قرائت نمود بنده پیشنهاد میکنم که مستخدم وزارت داخله را کلیتاً از ایتالیا بخواهند و همچنین از برای ژاندرمری و اردهای امنیه از سوئد آورده شود

رئیس - آقایان وزراء همین طور پیشنهاد کرده بودند پس لازم نیست در این خصوص رای گرفته شود نیز آقای متین السلطنه را آقای میرزا ابراهیم خان قرائت نمود

بنده پیشنهاد میکنم که مستخدمین داخله و نظمیہ نیز از ممالک متحده امریکا خواسته شود **متین السلطنه** - خوب است در این جا مایک جود صحبت کنیم که اگر یک نفر امریکائی بایک ایتالیائی در این جا باشد و از وضع مملکت خود اطلاع داشته باشد تصدیق نماید والا بنده بردارم بنویسم که این مستخدمین از بلژیک خواسته شود که نمی شود بایندیک مدرکی داشته باشد این جامدا کرده می شود که مستخدم داخله از فرانسه جلب بشود برای اینکه شباهت وضع داخلی فرانسه بایران بیشتر است در صورتی که بنده بکلی مخالفم و نیز عرض میکنم که ممالک متحده آمریکا کمال شباهت را بایران دارد کوههای بزرگ ندارد آبهای بزرگ ندارد فرانسه گرم سیر و سردسیر ندارد علاوه بر این ما از مملکتی که میخواستیم مستخدم بیآوریم باید اول به بینیم که و کلاء آن مملکت چه طور اداره میشود عرض میکنم داخله فرانسه طوری اداره میشود در ایران آنطور اداره کرد مگر اینکه دولت خودشان را جمهوری کنند هیچ میدانید در فرانسه همین (سوئیس) هائی میفرمایند چه قدر اختیارات محلی دارند و در معنی (تیر) مملکتی هستند در صورتیکه هیچ وجه این ترتیبات در امریکا و استعدا میکنم از آقایانی اول تحقیقات بکنند بعد رای بدهند .

وزیر پست و تلگراف - بنده خیلی تعجب میکنم از بیانات آقای متین السلطنه که باوجودیکه مسافرت کرده اند و ترتیبات آنجاها را دیده اند اینطور میفرمایند در صورتی که یقین دارم آنهائی که در کتاب خوانده اند این را تصدیق نمی فرمایند و عرض میکنم که فرانسه هم گرمسیر و سردسیر دارد بلکه اغلب نقاط ایران سردسیر است اما ایجاب حکومت در ایتالیا در هر جا که مجلس دارند و در ایالات به حکام اختیارات تمامه میدهند در صورتی که در مملکت فرانسه مرکزیت تمام دارند و تمام حکام بر حسب دستور العمل هائیکه از مرکز میروند باید رفتار کنند و در اینصورت ترتیب فرانسه با اوضاع داخلی ما شباهتش بیشتر است .

رئیس - مذاکرات کافی شده است حال در مقابل توجه بودن پیشنهاد آقای متین السلطنه رای بگیریم کسانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند .

(دو نفر بیشتر قیام نکرد)
رئیس - قابل توجه نشد حالا چون وقت گذشته بقیه مذاکره در این پیشنهاد را میگذاریم برای جلسه آتی ولی مذاکرات این را چون کافی شده است خوب است ختم کنیم که در جلسه آتی دیگر در

این ماده مذاکره نکنیم - رای بگیریم بطوری که کمیسیون تصویب کرده است که مستخدم وزارت داخله در فرانسه جلب شود کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) با اکثریت تصویب شد .

در اینموقع لایحه از طرف وزارت داخله قرائت شد که برای ترتیبات امرنان و گوشت تقاضای تشکیل یک کمیسیون ۸ نفری را نموده بودند .

ارباب کیخسرو - بنده هیچ تصویب نمی کنم که این کمیسیون تشکیل شود هر وزیر یک وظیفه و کاری دارد و مطابق مسئولیت خودش باید رفتار کند اگر بنا بشود در هر کاری که از طرف وزراء تقاضا شود که از مجلس کمیسیونی مرکب شود که نمیشود بلکه اسباب تضییع اوقات مجلس خواهد شد بنده که بعقیده خودم این کمیسیون را تصویب نمیکنم و صلاح نمیدانم تشکیل شود رئیس حرکت کرد و مجلس هنگام غروب ختم شد .

جلسه ۱۳۹

صورت مشروح روز پنجشنبه ۳ شهر رمضان المبارک ۱۳۲۵

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد .

و صورت مجلس سه شنبه غره را آقای ماضد الملک قرائت نمودند .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید .

منتصر السلطان - در صورت مجلس نوشته شده بود که آقای آقا شیخ مهدی نجم آبادی اجازه غایب بودند در صورتیکه عصر روز سه شنبه رفته اطلاع به ایشان نوشته شده است و بنده هم شرحی خدمت آقای رئیس عرض کردم که ایشان غایب نیستند .

حاجی سید نصر الله - در صورت مجلس بنده را نوشته اند سر وقت حاضر نبوده اشتباه شده حاضر بودم .

وکیل الرعایا - روز سه شنبه عریضه در باب غیبت خودم تقدیم کرده بودم باوجود این مرابی اجازه غایب نوشته اند .

رئیس - چون رفته دیر رسیده بود باین جهت غایب نوشته اند .

افتخار الواعظین - بنده در جلسه گذشته سئوالی کرده بودم در باب امرنان و حضرت رئیس هم اجازه داده بودند ولی چون عده برای مذاکره کافی نبود اظهار شد در صورت مجلس ابداً در این باب ذکری نشده است .

دکتر علیخان - در صورت مجلس نوشته شده است که لایحه وزارت داخله بلامتکلیف مانده گمان میکنم بلامتکلیف نماند بجهت اینکه گفتند این کار مجلس نیست وظیفه وزارت داخله است نمیدانم چه شده است که نوشته اند بلامتکلیف مانده .

رئیس - بلامتکلیف ماندن را باین واسطه نوشته اند که آنروز رای از مجلس در این باب گرفته نشد برای اینکه عده برای مذاکره کافی نبود تا تکلیف آنرا معین کنند .

لسان الحکماء - مطابق اصل ۳۶ قانون اساسی وزیر هر وقت کمیسیونی تقاضا بکند مجلس

باید تشکیل نماید بمقیده بنده این کمیسیون را که وزارت داخله تقاضا کرده است باید انتخاب شود.

(آقامیرزا ابراهیمخان رایورت کمیسیون هارا راجع بمده جلسات واسامی غائبین اعضاء آنها را از قرار ذیل قرائت نمود.)

(۱) کمیسیون عرایض در این هفته سه جلسه منعقد وبوظایف خود مشغول بود.

(۲) کمیسیون بودجه ۲۶ شعبان تشکیل و بواسطه دیر آمدن بعضی از اعضاء نتوانست داخل مذاکرات شود غائبین میرزا اسداللهخان متین السلطنه دکتر اسمعیل خان - آقاسید جلیل - مؤتمن الملک - نویری .

(۳) کمیسیون قوانین مالییه ۴ شنبه ۲ رمضان تشکیل غائبین میرزا داودخان - میرزا اسدالله خان متین السلطنه - دهخدا .

(۴) کمیسیون داخله در این هفته بواسطه مصادف شدن وقت کمیسیون باموقع انعقاد مجلس و نداشتن کار منعقد نشد .

(۵) کمیسیون عدلیه روز یکشنبه بواسطه اینکه عصر مجلس خصوصی بود منعقد نگردید ۴ شنبه دو رمضان منعقد آقاسید محمد رضا غایب آقاشیخ اسمعیل هشترودی مریض بودند .

(۶) کمیسیون پست وتلگراف در هفته گذشته سه جلسه تشکیل شد یکشنبه دوشنبه چهارشنبه غائبین طباطبائی - دکتر اسمعیل خان - حاجی میرزا آقا بااجازد - آقامیرزا داودخان در جلسه چهارشنبه مریض بودند .

(۷) کمیسیون معارف چهار شنبه دو رمضان بواسطه حاضر نشدن سلیمان میرزا - دکتر علی خان - تربیت تشکیل نشد .

(۸) کمیسیون مبتکرات سه شنبه غره چون وقت تشکیل کمیسیون مصادف شد باموقع انعقاد و نیز آقامیرزا ابراهیمخان ورقه استیضاح نامه ذیل را که از طرف آقای حاجی مصدق الممالک تقدیم شده بود قرائت نمود

مقام محترم ریاست دارالشورای ملی شیدالله ارکانه این بنده درخصوص توپچیان مهندس ملایری که تلگرافات عدیده رسیده بامه نوع عداوت سابقه هدم استحقاق ریاست آنها را با داشتن صاحب منصبان خدمت کرده این اوقات بتوسط و حمایت بعضی بقوام همایون و کرد خوردیها داده اند استیضاح از وزارت جنگ دارم مستدیم اطلاع داده شود هر روز را که زودتر باشد بجهت استیضاح معین فرمایند .

رئیس - اطلاع میدهم حاضر شده جواب بگویند .

(رایورت شعبه ششم راجع بانتخاب آقایان سید علی آقای یزدی وحاجی امام جمعه خوئی وآقامیرزا رضا خان نمایندگان یزد قرائت شد کمیسیون بعد از مذاقه لازمه ونظرات دقیقه صحت انتخاب نمایندگان فوق را تصدیق کرده اظهار نموده بود چون آقای حاجی امام جمعه در جزء هیئت علمیه بتصویب مجلس انتخاب گردیده اند طبعاً از نمایندگی یزد مستعفی گردیده و برای تعیین نماینده دیگری بجای ایشان لازم است در تانی فیما بین منتخبین درجه اول اخذ رای گردیده یک نفر نماینده دیگر منتخب وبمجلس معرفی شود غائبین شعبه لسان الحکماء - نجات - معتزلاً آقاشیخ علی فارسی بلاعذر)

رئیس - یک نفر از آنها که آقای حاجی امام جمعه است در مجلس تشریف دارند حالا باید درباره سایرین رای بگیریم .

آقاشیخ علی - اینجا بنده را نوشته بودند که بلاعذر غایب بودم و حال آنکه بنده در کمیسیون عدلیه بودم .

محمد هاشم میرزا - اولاً آن روز که رایورت خوانده شد و بنده را غایب نوشته بودند خواستم دفاع کنم حق دفاع ندادید برای اینکه اگر بنابشود که هر یک عذر خود را بگویند مذاکرات زیاد خواهد شد و امروز می بینم که با آقایان اجازه دفاع میدهند اما در مسئله اعتبارنامه نوشته است که آقای حاجی امام جمعه طبعاً مستعفی هستند ایشان طبعاً مستعفی نیستند باید رسماً استعفا بدهند .

آقامیرزا ابراهیم خان - چون قبل از رسیدن صورت مجلس نظار آقای امام جمعه در مجلس تشریف داشتند ناچار بعد از آنکه این انتخاب را قبول کردند از نمایندگی یزد مستعفی هستند زیرا قبول کردن يك جهت مستلزم استعفای جهت دیگر خواهد بود .

وکیلالتجار - مقصود از این مسئله را باید ملتفت شد که اگر استعفاداده اند بعد از انتخاب باید عرض ایشان را مجلس انتخاب نماید و اگر قبل از وقت قبول نکرده اند باید در یزد از همان وکلای درجه اول یک نفر دیگر را انتخاب نمایند .

حاج عز الممالک - بنده عرض می کنم اولاً باید درباره آقای آقا سید علی آقا و آقا میرزا رضاخان رای گرفت و در باب آقای حاجی امام جمعه خوئی هم باید از نمایندگان درجه اول یک نفر را بجای ایشان انتخاب نمایند بجهت اینکه قبل از اینکه این اعتبارنامه از مجلس بگذرد آقای حاج امام جمعه جزء نمایندگان بوده اند .

عز الممالک - اینجا نوشته اند آقای حاج امام جمعه طبعاً مستعفی هستند شعبه اقتضای طبیعت ایشان را که نمی داند باید بنویسند قهراً مستعفی شده اند .

ارباب کیخسرو - در باب آقای حاجی امام جمعه در سابق خودشان استعفا داده بودند خوبست حالا خودشان هم بفرمایند تارفع اشکال را بنمایند .

کاشف - در رایورت شعبه نوشته شده است که آقایان وقتی که میخواستند درجه دویم انتخاب نمایند آقای امام جمعه از دادن رای بکلی متعذر گردیدند و بنده این را تصدیق میکنم حالا در خصوص آنرو نفر باید رای گرفت و طبعاً ایشان مستعفی هستند .

آقامیرزا احمد - بنده شنیدم آقاسید علی آقا چیزی نوشته اند بمجلس و اظهار کرده اند که این انتخاب بی اصل است نمی دانم در صورتی که خود وکیل بگویند انتخبات صحیح نیست شعبه چه طور تصدیق میکند .

رئیس - بلی آقای آقاسید علی آقا يك رقمه بوزارت داخله نوشته بودند یعنی در جواب وزارت

داخله که استعفای قبول را از ایشان کرده ایشان جواب داده بودند که چون این انتخاب فاطم بوده است قبول یا عدم قبول آن رسمیت ندارد ولی اظهار ایشان را ما رسمیت نمی توانیم بدهیم بجهت اینکه عدم صحت یا صحت آن باید در مجلس معین شود این بود که این طلب را مسکوت عنه گذاشتیم .

وکیلالتجار - اینجا باز برای من اشکالی پیدا شده است که لازم است عرض کنم اینکه گفته میشود آقای حاجی امام جمعه در درجه دویم رای نداده اند این قانوناً صحیح است و میشود پذیرفت ولی باید دانست که ایشان از رای دادن امتناع نموده اند یا اینکه استعفا داده اند اگر امتناع است یا ناصحی نمی دانم بسته به رای و نظر مجلس است و اگر استعفا داده اند که بمقیده بنده این انتخاب صحت نداشته باشد برای اینکه در درجه اول آن عده که میبایست سه نفر از بین آنها انتخاب شود منتخب نبوده اند و باید رجوع شود که تانیاً در یزد تجدید انتخاب شود .

محمد هاشم میرزا - این ایرادی را که آقای کاشف فرمودند وارد نیست بجهت اینکه شعبه مطابق قوانین و نظامنامه انتخاب رسیدگی میکنند در صورتی که دید يك انتخابی مطابق قوانین آن واقع شده است وظیفه اش این است که تصدیق نماید و فرمایش آقای سید علی آقا برای شعبه وما سندیت ندارد برای اینکه تکلیف ما همان متابعت نظامنامه انتخبات است اما فرمایش آقای وکیلالتجار که فرمودند آقای حاج امام جمعه استتکاف از رای دادن داشتند آنچه خودشان در آن موقع فرمودند هم گفتند استتکاف دارم وهم گفتند این خدمت را نمی توانم قبول کنم وهمین خودش بمنزله استعفاست .

کاشف - بنده ابدأ ایرادی برایورت شعبه نکردم بلکه تصدیق کردم بملاوه اگر خود آقای حاج امام جمعه توضیح بفرمایند چه جهت داشت که استتکاف از رای کردم رفع شبهه میشود و این همه مذاکرات هم لازم ندارد .

آقامیرزا احمد - بنده عرض نکردم که انتخاب اینها باطل است عرض کردم خود آقا سید علی آقا اظهار کرده بودند که این انتخاب بی اصل است خوب بود شعبه در این خصوص دقت میکرد اگر صحت پیدا میکرد آ وقت رای مهکرفتند .

عز الممالک - آقای میرزا احمد میفرمایند که آقای حاج امام جمعه خوئی معارض هستند آقای حاج امام جمعه تشریف دارند و اظهار نمیکنند . رئیس - آقای حاج امام جمعه آقای آقاسید علی آقا معارض هستند حالا چون آقای آقامیرزا احمد در این خصوص معارض هستند در این باب نمی شود رای گرفت .

عز الممالک - می خواهم بدانم خود ایشان این عقیده را دارند که معارض هستند یا خیر .

رئیس - همینقدر که معارض پیدا شد نمی توان در باب این رایورت رای بگیریم باید طبع و توزیع شود که در جلسه دیگر مطرح مذاکره قرار بدهیم .

ارباب کیخسرو - در باب آن دو نفر دیگر که اشکالی نیست خوب است رأی گرفته شود.

رئیس - الان نمی شود رأی گرفت باید طبع و توزیع شود.

رئیس - آقای شیانی سئوالی از وزیر داخله داشتید بفرمائید.

شیانی - در باب تدارک هجوم نایب حسین بکاشان سئوالی داشتم از آقای وزیر داخله که چه تدارک دیده شده است و چه اقدامی فرمودید در باب شهرکاشان و در این باب خودم و بعضی از نمایندگان عرض کرده بودم و وزارت داخله نوشته ایم جوابی فرموده اند که فایده را هم در آنجا توقیف کرده اند و بعد بحضور نموده اند نظمی هم هست آنجا که تفنگ ندارد عده صحیحی ندارد موجب ندارد در واقع شیر بی دم و سر اشکم است هر اقدامی در این باب کرد باید بفرمائید.

وزیر داخله - خود وزیر السلطنه که حاکم کاشان بود رفته بود نائین برگشت و یک عده سوار و پیاده هم فعلاً یک مقداری سرباز در آنجا هست همانها را الان آنجا نگاه داشته ایم همانند برای استحکامات کاشان تا بعد ترتیبی بدیم.

شیانی - وزیر السلطنه بجهت در کاشان شناخته می شود اگر بسمت جلو گیری از نایت حسین است بنده عرض میکنم در صورتیکه با استعداد کافی سابق ممکن نشد که از او جلو گیری یا تعقیب کند حالاً چطور میتواند از ورود او بکاشان او را منع کند.

وزیر داخله - وزیر السلطنه عجاله حاکم کاشان است و یک حاکمی اگر نتواند یک دزدی را بگیرد که از کوه بیاید دزدی کند وسی فرسخ یا سه فرسخ هم تعاقبش کند این دلیل نمیشود بر اینکه او کفایت ندارد و عجاله با آن استعدادی که دارد البته ممکن است که مدافعه نماید و یکی هم اگر درست دقت کنید مدافع با مبارز خیلی تفاوت دارد و قتیکه بخواید دفاع کند البته میتواند.

رئیس - آقای ارباب کیخسرو سئوالی داشتید از وزارت داخله بفرمائید.

ارباب کیخسرو - اگر چه چندی قبل از وزارت داخله در باب غله طهران سئوالی شد و جوابی دادند ولی از قرار اطلاعاتی که داریم عمل غله خیلی سخت شده است من جمله کمپانی مسافلات کلیه خیلی از حد خود تجاوز کرده است و هیچ نمیکند که گندم وارد شهر شود میخواهم بدانم که وزارت داخله در این خصوص چه اقدامی کرده است و یکی هم میخواستم عرض کنم که این وزیر داخله مثل وزیر داخله سابق نباشد که همه قسم در باب انبار کردن جنس و عهده داد ولی وقتیکه استعفا داد معلوم شد چیزی از غله در انبار نبوده مسئله دویم هم خواستم ببینم وزارت داخله در باب سایر ولایات هم فکری کرده اند و ترتیبی داده اند یا فقط همین غله طهران را ترتیب داده اند.

وزیر داخله - قریب ۲۰ روز قبل سئوال شد عرض کردم یک اقداماتی از طرف وزارت داخله شد و چون وزارت داخله اه پت اینکار را کاملاً میداند

از وزارت مالیه خواست که پنجاه هزار خروار در انبار غله داشته باشد اعم از اینکه در طهران یا در قزوین یا قندری بالاتر رنجان و عراق باشد در موقع تنگی از آنجا هم میتواند بیاورد و در این باب خیلی مراسلات از وزارت داخله بوزارت مالیه فرستاده شده است و خیلی مذاکرات نموده است نتیجه اینکه حالا اخیراً قریب سی و دو هزار خروار گندم و پنجاه هزار خروار جو که جمعاً سی و شش هزار خروار میشود قام داد میکنند که حاضر است و این مقدار واردی بانبار طهران میتواند بشود که یک مقدارش مال خالصه و اطراف طهران است و یک مقدارش هم مال اطراف دور تر از قبیل ساوه و ساو جیلاخ و غیره در این باب وزارت داخله این مقدار را جد کرده است بوزارت مالیه که عجاله این طرف سال قبل از گل و با تلاق و برف و باران مأمور فرستاده شود که بروند این جنس را بار کنند و ۱۵ هزار خروار حواله همین کمیانی است مال او را معین کرده اند و در روز چهار

پنج نفر تا این یکی دو نفر صاحب منصب از طرف وزارت داخله معین شد که بروند و مأموریت کنند بعد از ماه رمضان آن مقدار را بیاورند طهران و فعلاً مشغول اند بعد از آن شروع میکنم بفرستادن مأمورین بطرف ساوه و رنجان و عراق که این طرف سال غله آنجا را حمل نمایند و هر چه بماند در اطراف نورد و فصل بهار حمل شود چنانچه امروز از حکومت رنجان تلگراف رسید که سه هزار خروار گندم از همان گندمهایی که وزارت مالیه قام داد کرده بود حاضر است که حمل بطهران شود منتظریم که مأمور بیاید و حمل نماید این اقدامات وزارت داخله است حالا فرض بفرمائید اگر در این اقدامات یک قدری هم مسامحه بشود ولی وزارت داخله اقدام خودش را میکند در باب سایر ولایات هم گفتیم یک چیزی بهموم ولایات بنویسند که در هر جایی که غله دارند در یک جایی جمع کنند و گمان میکنم که در هر شهری که یک انبار داشته باشد گرانی نخواهد شد چنانچه در آذربایجان همیشه معمول است که غله را جمع میکنند و همچنین کرمان و سایر جاها جز شیراز که غله دیوانی ندارد آنجا هم یک جنس دیوانی دارد کلیه قرار گذاشتیم یک چیزی به حکام نوشته شود که با امین مالیه قرار بدهند که جنسشان را در ولایات انبار کنند و با وزارت مالیه در این خصوص مشغول مذاکره هستیم.

ارباب کیخسرو - در باب ۱۵ هزار خروار که حواله کمیانی کرده اند درست ملتفت نشده ام که عین جنس را خواهد داد یا تسعیر کرده اند مسئله دویم در باب مالیات ها بود که به بینیم عین جنس را خواهد گرفت یا اخیر مسئله سیم اینکه سئوال شده در باب جنس بود نه اینکه مراد فقط گندم باشد بلکه جو را هم بعضی که جو چران دارند خریداری می نمایند و از روسیه خواسته اند و این خیلی بد نما است که هر کسی بکشد بانبار خودش میخواستم ببینم وزارت چه اقدامی کرده است.

وزیر داخله - بلی کمیانی عین جنس را میدهد از اربابی هم قرار است عیناً جنس گرفته شود جنس را هم اینکه گفته شد حاضر است گندم و جو با هم بود و اینکه تا بحال برای جو یک قدری تنگی است گمان

میکنم برای این است ساو جیلاخ هنوز گندم و جوش نیامده است ولی بهمین زودی میاید علاوه بر این بموجب اطلاعاتی که داریم از اربابها امساله جو کم است و علتش این است که جو کم کاشته اند ولی گندم خوب است.

رئیس - آقای ادیب التجار از وزیر داخله سئوالی داشتید بفرمائید.

ادیب التجار - بنده یکی از سئوالیام در خصوص غله بود که جناب ارباب کیخسرو سبقت کردند ولی این مقداری که حضرت وزیر داخله توضیح دادند با این وضعی که درین شهر دیده ایم نمیتوانیم حقیقه خودمان را قلباً مطمئن کرده از فکر این ملت آسوده بنشینیم چنانچه مسئله گندم در طهران با بیخت است یک اهمیت فوق العاده دارد که لازم بشرح نیست و حضرات عالی هم تان مسبوقید که چقدر اهمیت دارد این جا پای بیخت است یک اهمیت فوق العاده دارد که معلوم است باین واسطه بنده بموجب حکم نمایندگی که از جناب ملت دارم با کمال اعظام بحضرت وزیر داخله عرض میکنم ۲۰ روز دیگر بشما مهلت میدهم و بعد با دوسه نفر از نمایندگان میآئیم گندم را در انبار ببینیم (در این وقت بعضی از نمایندگان گفتند از سئوال خارج است استیضاح است از موضوع خارج است ثانیاً آقای ادیب التجار جواب داد خارج از موضوع نیست مقدمه سئوال است.)

ادیب التجار - ما را محدود کرده اند در یک سئوال و استیضاح دیگر حق دیگری که نداریم سئوال میکنم همینکه میخواهیم درد دل خودمان را از وزرای محترم سئوال کنیم فوراً یکی از آقایان میگوید این استیضاح است - استیضاح نیست سئوال است.

سئوال دویم در باب ارباب شهریار زردشتی است که تقریباً مدتی است در عدلیه در باب (کیا کلا) گفتگو کرده است بعد از محاکمات زیاد در عدلیه حکمی بر حقانیت او داده اند و از عدلیه اینجا بعد از مازندران تلگراف کرده اند که مأمور بفرستد و هم بوزارت داخله مرکزی نوشته اند که شما هم موافق حکم عدلیه حکم بکنید که ملکر را بتصرف متصرف اولی که ارباب شهریار باشد بدهند و بعد طرف او طومانیانها اگر حرفی در مقابل دارند بیایند و دعوی خودشان را اظهار بدارند هم از وزارت عدلیه بعد از مازندران این حکم شده است و هم از وزارت داخله تاریخش هم معین است و نمره تلگرافش هم همینجا است اگر میل دارید ارائه میدهم حالا بعد از همه این تلگرافات عدلیه که مازندران شده است - اولاً حاکم آنجا در اجرای احکام مسامحه کرده است ثانیاً یک حرکاتی نسبت بمأمورین عدلیه و ژاندارمری مباشرین طومانیانها کرده اند که در این موقع محترم شایسته نمی دانم که بگویم چه شده است و برای وزیر عدلیه و وزیر داخله شایسته نیست که این اقدامات را جلو گیری نکرده باشند حالا میخواهم بدانم وزارت داخله در این خصوص چه اقدامی کرده است آیا بتصرف او دادند یا اینکه محصول او چهار روز دیگر از میان خواهد رفت

وزیر داخله - در باب (کیا کلا) و ارباب شهریار و طومانیانها چون مسئله ملکی و اجاره و استجاره بود وزارت داخله فقط اقداماتش مطابق بوده است با احکام عدلیه هر طور وزارت عدلیه حکم داده است وزارت داخله اجرا کرده است و در باب حرکات مباشرین طومانیانها گویا فقط یک سوء ادبی نسبت بمأمورین

عدایه شده است و از وزارت داخله به حکومت آنجا نوشته شده است که جداً مجازات آن اشخاص را بدهد.

ادیب التجار - در باب تنبیهات آنها که نسبت بمأمورین حرکات نا شایسته کرده اند که معلوم شد وزارت داخله اقدام فرموده است ولی در باب ملک می خواهم بدانم که ملک بتصرف ارباب شهریار داده شده است یا اینکه محصول آن چهارروز دیگر از بین خواهد رفت.

وزیر داخله - عرض کردم در این خصوص آنچه را که وزارت عدلیه حکم کرده است وزارت داخله جد کرده است که همان را اجرا نماید.

ادیب التجار - جواب مسئله نان بنده را حضرت وزیر داخله نفرمودند استدعا دارم که جواب آنرا هم بفرمایند.

وزیر داخله - در خصوص انبار مکرر عرض کرده ام آنچه تضمینی و تجدید خوراک تهران است در سال ۱۲۰ هزار خروار است و آنچه باعقلای اینکار که خبیر و بصیرند شور کردیم دیدیم که اگر در انبار ۵۰ هزار خروار جنس باشد اهم از جو و گندم تنگی و عسرت برای شهر پیدا نمیشود و نرخ هم بدست بلدی است بواسطه جنسی که در انبار دارد نمیگذارد جنس ترقی کند و این مسئله کاملاً از طرف وزارت داخله بوزارت مالیه اخطار شده است ولی باید خاطر آقایان مسبوق باشد که انبار جزء اداره وزارت مالیه است نه اینکه مستقیماً جز وزارت داخله باشد ولی وزارت داخله هر روز مواظب و مراقب است که جنس داخل انبار بشود و هر روز وزارت مالیه را مسبوق میکنند که باید حتماً فلان قدر جنس وارد انبار کند.

ادیب التجار - یکی از مسئله هائیکه خاطر محترم از آن مسبوق است مسئله گوشت است مردم تهران اغلب فقرا هستند با اینحال و ماه رمضان تمام مردم برای گوشت محتاجند از وزارت داخله سؤال می کنم در این باب چه اقدامی کرده اند.

وزیر داخله - برای گوشت قبل از این يك كمپانی بلدیة تشكيل داده است که گوشت را با يك شرايطی بيك ميزانی بفروشد و در این چند روزه گوشت بکفتری کم بود کمپانی اظهاراتی کرد و شرايطی آورد بوزارت داخله که این شرايط را یا اولیای دولت حفظ نکرده اند و وزارت داخله يك امان نظری در آن شرايط کرده ولی برای آنکه درست امان نظر در آن شود بلدیة فرستاده شده که نظریات خود را کرده و اقدام خود را بوزارت داخله بفرستد و بلدیة الان مشغول است آن شرايط را ببیند و اظهارات آنها را مقایسه کند با آن شرايط و آن وقت در حل و عقد آن اقدام شود و در این بین وزارت داخله جدی کرد و بکمپانی اظهار نمود که با این شرايط حل شود شما مجبورید يك اطمینانی بوزارت داخله بدهید که امر گوشت این طور سخت نباشد و يك اطمینانی هم اخیراً بلدیة داده است و آنچه می گویند و تحقیق کرده اند قریب سی هزار کوسفند در اطراف حاضر دارند و این سی هزار کفایت يك ماه طهران را می کند و در ضمن مشغول تسویه اینکار

هم هستیم اگر تسویه شد مواد شرايط آن کمپانی قبول گردید که چه بهتر والا ناچاریم يك کمپانی دیگر تشکیل بدهیم و اینکه چند روز قبل از مجلس تقاضا کردم که يك کمپسونی از مجلس تشکیل شود برای همین بود که اطلاع داشته باشند ضرر ندارد این مسئله يك چیزی است که نظارت می کنند شاید اقتضا کرد مثلا گندمی را پنج هزار کمتر بخرد یا دو خروار بدولت ضرر دارد بمقیده بنده يك کمپسونی اگر منعقد میشد خیلی مساعدت می کرد با وزارت داخله.

ادیب التجار - سؤال دیگر بنده در باب وکلای ایالات و ولایات است در این باب استدعا دارم که اقدامات بفرمائید بجهت اینکه امروز تقریباً سه ربع ساعت آقای رئیس مجلس را تشکیل کردو هیئت رئیسه منتظر شدند که عده برای مذاکره کافی شود.

وزیر داخله - اولادیر آمدن و کلا گویا تقصیر وزارت داخله نباشد ثانیاً همین راپورتها نيکه در مجلس خوانده می شود از اثر اقدامات وزارت داخله است بهمه جا تلگراف کردیم و اطلاع داده شده که وکلای ایالات معین است که آمده اند و فقط بختیاری است که خود آقای سردار اسعد تشریف دارند اگر وزارت داخله از این جهت قصور کرده باشد ولی بولایات اطلاع داده و می دهیم (مواضد السلطنه ایل شاهسون چطور شد)

وزارت داخله - آنچه راستی است باید گمت هنوز بآنها اطلاع نداده ایم ولی از امروز اطلاع می دهیم و دستور می دهیم که نماینده خود را انتخاب کرده بفرستند.

میرزا اسدالله خان - در چند روز قبل آقای کاشف که یکی از اعضای تفتیش بشکایات از عدلیه بودند از معاون وزارت عدلیه در باب صدر الاسلام همدانی سئوال کردند چه اقدامی کرده اند آقای معاون اظهار داشتند که چون دوسیه اینها در تحت مذاقه و تفتیش بود نتوانستیم رسیدگی بکنیم و قرار قطعی بدهیم حالا می خواهم بدانم وزارت عدلیه چه اقدامی کرده است.

وزیر عدلیه - مسئله صدر الاسلام يك مسئله است که راجع است به محکمه جزا هنوز در محکمه جزا تمام نشده است که من بگویم محکوم شده است یا بی تقصیر است بهیچوجه در اینباب نمیتوانم بگویم که چه شده است دوسیه او هم در عدلیه حاضر است و باید شروع بشود ترتیب محکمه صحیحی داده شود و در آن محکمه رسیدگی شود که خاطر عموم مستحضر شود که عدلیه در حق هیچکس ظلم نکرده است بعد از آنکه رسیدگی شد نتیجه آن مجلس فرستاده خواهد شد.

میرزا اسدالله خان - در اینجا چیزی که خیلی طرف دقت است این است که يك هیئتی از طرف مجلس شورای ملی مأمور شد که بشکایات متظامین رسیدگی کند اگر بکار های دیگری رسیدگی کردند و احکامات دادند و اقداماتی کردند از دائره حدود ایشان خارج بود ولی رسیدگی به شکایات از اعضای عدلیه و نسبتهای که بایشان داده اند وظیفه این هیئت بوده از قرار راپورتها نيکه رسیده است و نوشتجاتی را که من دیدم یکان یکان تصدیق کرده اند که این شخص شخصی

مظلوم شده است بنده گمان میکنم با این خصوصیات که در واقع در اینخصوص بخصوص که قائم مقام تمیز بوده است عدلیه نبایست مسامحه کند و اگر هم تجدید محاکمه باید بکنند بایستی قبل از ادعای ده هزار تومان این محاکمه را تمام کنند و دو باره شروع بمحاکمات دیگر نمایند زیرا که اگر این شخص مقصر میتواند يك ادعای ده هزار تومانی با آن شخص بکنند باید بر ادعای خود ده هزار تومان دیگر بیفزاید و بدهد باین ترتیب که حالا شروع کرده اند.

وزیر عدلیه - محض شکایاتی که از مخبر السلطان میشد در چندی قبل استعفا داده اند و استعفاي ایشان قبول شد و اصل مدرک نزاع بکفتری مرتفع شد اما اینکه فرمودید که هیئت انتخاب شده است و رسیدگی کرده است و تصدیق داده است که بی تقصیر است بنده عرض میکنم که هیئت در این باب حکمی نداده اند (آقای میرزا اسدالله خان تصدیق داده اند).

وزیر عدلیه - هیئت محکمه مجتمعاً باید يك حکمی را بدهد تنها سئوالی شده است بکفراز آن هیئت برداشته است حاشیه آنکاغذ نوشته است که خوب آدمی هستی. او فرض و سلم که آن هیئت رسمیت داشته و تمیزاً رسیدگی شده است چطور رسیدگی میشود اگر امری را در تمیز رسیدگی کنند رجوع میشود به محکمه ثانی و از آنجا رجوع میشود به محکمه ابتدائی و مجدداً باید در اینباب رسیدگی کند اگر رای که داده اند موافقت کرد با حکمی که محکمه تمیز میدهد حق بجانب او است و البته اجرا میشود اگر حکمی که داده اند طوری شد که ایراد کرد حکم اولی را که داده اند در محکمه ثانی بر میگردد به محکمه تمیز و اگر محکمه دیگر بوده است راجع میشود به محکمه دیگر که حکم آن داده شود.

آقای میرزا اسدالله خان - این فرمایش وزیر اگر چه مرا متقاعد نمیکند ولی امروز ساکت میشوم.

رئیس - شاهزاده محمد هاشم میرزا سئوالی داشتید از وزارت داخله بفرمائید.

محمد هاشم میرزا - در چندی قبل از وزارت داخله سئوال شد در باب قتل مرحوم حجة الاسلام بهبهانی فرمودند مشغول اقدامات هستیم حالاً قریب دو ماه است از آن وقته میگذرد و قریب چهل روز است که از وقته قتل مرحوم میرزا هلی محمد خان و آقای میرزا سید عبدالرزاق می گذرد آیا می خواهم ببینم در موضوع قتل مرحوم بهبهانی و آقای میرزا علی محمد خان و آقای میرزا سید عبدالرزاق و رضایان چه اقدامی شده است و چه انتقامی در باره آنها معین نموده اند و میشود اطلاع بدهید که خاطر من مطمئن باشد یا خیر.

وزیر داخله در خصوص قتل مرحوم حجة الاسلام بهبهانی و مرحوم میرزا علی محمد خان و آقای میرزا سید عبدالرزاق خان از نظریه هر روز کتباً سئوال و تا کید شده است که چه اقدامی کرده اند و چه شده از قرار اطلاع اخیری که همین چند روزه در راپورت شفاهی که از نایب رئیس نظریه شنیدم میگوید تا يك اندازه بعضی هایشان معلوم شده اند همین قدر

سربسته عرض کردم و شاید تا آخر ماه رمضان یا اول شوال معلوم و آفتابی شود.

محمد هاشم میرزا - این راجع به موضوع

اول بود اما دویمی که معلوم و واضح است و تمام اهل این شهر میدانند و ما هم می شناسیم اسم های شان معروف است و چند روز بعد از قتل شنیدم آن شخص در نظمی به مجوس است مطلبی نیست که استکشاف لازم داشته باشد یا اینکه محتاج به تفتیش نظمی باشد

وزیر داخله - اگر باین واضعی است از

سرکار والا تمنی میکنم اسمش را بفرمائید.

کاشف - از وظیفه ایشان خارج است پس

واضح نیست هنوز باید در تحت استنطاق بیاید آنوقت صورت استنطاق برود بعد به قضات رسیدگی کرده حکم بدهد آنوقت باید بموضع اجرا بیاید و عملی شود عرض کردم از راپورت آخری نایب رئیس نظمی يك امیدواری برای وزارت داخله حاصل است که قتل مرحوم بهبهانی مرحوم آقا میرزا محمد علی خان پیدا خواهد شد.

کاشف - در خصوص این سئوالات بنده

میخواستم عرض کنم پنج فقره سئوالات کرده ام يك فقره آن همین شاهزاده محمد هاشم میرزا است و تمجب می کنم با وجود اینکه ایشان بعد از بنده سئوال کرده اند سئوال ایشان فرستاده شده و جواب داده اند ولی سئوالات بنده هنوز نرسیده است.

رئیس - کتابچه که بنده دارم سئوالات

آقایان ضبط است که بآن ترتیب اجازه داده میشود بنده هم تکلیفم نیست که مخالفت نمایم.

ناصر الاسلام - بعد از گذشتن دو ماه که

این همه اهمیت دادند باین کار بنده و سایر نمایندگان از برکت این اقدامات متوقع بودیم که ما را امیدوار کنند که امیدوار کردند اولاً در باب قتل مرحوم بهبهانی و میرزا علی محمدخان بنده از همه نمایندگان سبقت کرده بودم و باین ترتیب که وزارت داخله جواب دادند بنده منتظر نبودم که بعد از دو ماه تعطیل عمومی طهران که بر هیچکس پوشیده نبود که چند روز مجلس تعطیل نمود میرزا علی محمدخان را با آن وقاحت و بی شرمی که در خیابان زدند و هیچ حاضر نبودیم که بعد از چند روز مجازات نشده باشند خدات مرحوم میرزا علی محمد خان هم معلوم است متأسفانه می بینیم يك ترتیبی میفرمایند که تمامش رمز است و مخفیانه یعنی این دو فقره را که می گویم متأسفانه می بینم که هیئت وزرای عظام اهمیت باین دو فقره نداده اند و خصوص این فقره اخیر که هیچ منتظر نبودیم که وزراء می گویند آنها را گرفتار کردیم در مجازات آنها مسامحه کنند اما چیزی که سئوال بنده است راجع است بدون نفر اهالی گیلان که شش روز و شش شب در نظمی مجوس شدند و بعد بدون استنطاق آنها را مرخص کردند و التزام از آنها گرفتند که بفاصله شش روز از این شهر خارج شوند در این باب حضوراً و کتباً عرض کردم که وزارت داخله چه اقدامی کرده است و از نظمی چه اطلاعی حاصل کرده است.

وزیر داخله - اولاً باید دانست که وزراء

قتل مرحوم حجة الاسلام و مرحوم آقا میرزا علی

محمد خان را خیلی فجع می دانستند و خیلی دقت هم کرده اند ولی آنها اینکه اطلاعات دارند و می دانند و دیده اند در جاهای خیلی بزرگ مثل فرانسه و انگلیس و دولت های خیلی معظم واقعه اتفاق می افتد که يك سال طول می کشد تا اینکه قاتل معلوم شود یا اینکه همه چیزش منظم تر از ما است خیلی اینطور واقعات اتفاق می افتد و پلیس باید از راه و طریقی اقدام کند که باعث اذیت سایرین نباشد بخصوص امروز و حال امروزه مملکت ما عرض کردم که چند روز قبل از این بعد از تحقیقات نظمی مظفرخان نایب رئیس نظمی آمد نزد بنده و شفاهاً گفت که اطمینان پیدا کردم که بعضی از قتل اقرار کردند بیشتر از این نمی خواهید ببینید بکجا میرسد اما نسبت بآن دوا فر وشش روز این را از نظمی تحقیق کرده ام گفت این در آن چند روزی بود که حال طهران بر همه کس معلوم بود در آن زمان نظمی نسبت باینها سوء ظن پیدا کرده بود و صلاح اینطور دیده که آنها از شهر بروند و کمان می کنم که در يك شهری که حال آن چند روز را داشت نظمی این حق را داشته باشد که بدون فر بگوید در این شهر نباشد.

ناصر الاسلام - بازم اظهار تأسف می کنم

که آن چند ماده که از مجلس گذشت بکلی قانون اساسی مملکت را بی اعتبار کرد وزیر داخله مملکت نباید بگویند که نظمی صلاح دید بدون استنطاق دو نفر را حبس و بعد ملتزم کند که از این شهر خارج شوند بنده در این باب متقاعد نشدم و استیضاح کتبی خواهم کرد و سئوال دیگر ریختن بخانه خود این بنده است که از مجلس نوشته شد و مکرر شرح واقعه را نوشته ام و درخواست کرده ام که تحقیق جدی بکنید و اگر مقتضی وقت این باشد که در خانه يك و کبلی بدون اجازه سر زیر بکنند اگر مقتضی است این را خواهش میکنم که توضیح بفرمائید من جمله جواب راپورتنی که نظمی به وزارت داخله می نویسد که آدم فلان کس ما را دعوت کرد که تقریباً بیاید اندرون این برخلاف تمام دنیا است پلیس و ژاندارمی که می آیند بدون اجازه وارد شوند و گفته است که بگویند کسی نباشد گفته است که عیال فلانی چندی است رفته است در صورتی که اغلب نمایندگان می دانند بنده شش سال است عیال ندارم واقعه راپورت نظمی در اینجا معلوم میشود که نوشته است عیال فلان کس رفته است بشعبان بازم اگر از مقتضیات است آنرا هم بفرمائید تا من راحت شوم.

وزیر داخله - سئوال کردید که در این باب

کتباً از مجلس بوزارت داخله نوشته اید وزارت داخله هم از نظمی خواست نظمی راپورت آن را کتباً نوشته است همین راپورت را وزارت داخله به مجلس حالا در آن جواب هر اعتراضی دارید کتباً بنویسید تا جواب داده شود.

ناصر الاسلام - این خلاف قانون را

وزارت داخله باید جواب بدهد نظمی مسئول مجلس نیست.

وزیر داخله - عرض نکردم نظمی مسئول

است عرض کردم اعتراضاتی که دارید کتباً بنویسید وزارت داخله هم تحقیق و غور خود را می کند جواب میدهد.

رئیس - آقای آقا سید حسین اردبیلی استیضاحی داشتید از وزارت عدلیه بفرمائید.
آقا سید حسین اردبیلی - خاطر آقایان محترم مسبق است چندی قبیل شکایت مردم از عدلیه باندازه بود که مردم را متزلزل نمود باندازه حواس و اوقات مجلس را مشغول کرد که مجبور شد يك هیئتی را انتخاب کرد برای تحقیق و تفتیش مواد شکایات این هیئت از تمام کارهای خود در کمیسیون ها داشتند صرف نظر کردند و تمام کارهای خودشان را منحصر نمودند بر رسیدگی شکایات متظلمین و بعد از آنکه کابینه جدید تشکیل شد انتظار داشتیم وزیر عدلیه ما حاصل تحقیقات این هیئت را که ابتداء اصلاحات عدلیه قراردادده اند بگذارند مقابل خودش و نواقص عدلیه را آنطوریکه باید بردارد متأسفانه برخلاف انتظار مجلس شورای ملی دعوت ملت حاصل تحقیقات و زحمات این هیئت منتهی شده یا اینکه يك مشت مردمان بدبخت ستم دیده بیچاره که باطمینان مجلس شورای ملی و پشت گرمی آن هیئت آمدند بی برده شکایات خود را از رؤسای محاکم و اجزای عدلیه و غیره در دلهای خود را بیان نمودند و بدون اینکه احقاق حق بعمل آید آن هیئت منحل شد حالا آن بیچاره ها که آمده بودند تظلم کرده بودند بجرم اظهار تظلم و شکایاتی که کرده بودند الان گرفتار آنهایی شده اند که از آنها شکایت کردند سروکار محاکمه این بیچاره ها الان بدست همان اشخاص افتاده است که از ایشان متشکی بودند حالا ببینید بآن بیچاره ها چه میکند وزیر عدلیه ما هم در عرض اینکه بواسطه مجازات خائنین و مقصرین اسباب امیدواری و موجبات اعتماد مجلس شورای ملی و ملت را فراهم بیاورند و مزید اطمینان مجلس را بخودشان جلب نمایند متأسفانه برعکس بعضی از آنها ارتقاء رتبه میدهند از الر همان ترتیب رتبه بود که مردم دیدند چند روز قبل همان کسانی که فریاد شکایت مردم را از اعمال ذمیه خود با آسمان رسانیده بودند همان کسانی که اسباب این شدند که تعطیل عدلیه يك مملکتی را منتشر کردند همان کسانی که حضرات آیات الله را در نجف از سوء اعمال خود بر آن داشتند که بنویسند عدلیه را اصلاح کنید همان کسانی که مجلس شورای ملی را مجبور کردند که يك هیئتی را انتخاب نماید برای تحقیقات مواد شکایات متظلمین اینجا آمدند برای برده یوشی اعمال سابقه خود در يك همچو مقامی رسمی بعضی اظهارات کردند بنده بهیچ وجه خصوصیتی یا متظلمین از قبیل صدر الاسلام بدبخت و سایر آنها دارم و نه با کسی که امروز مقام معاون پارلمانی را مشغول نموده است و نه با مدعیان او یا هیچکس بستگی ندارم ولی می بینم از بعضی مدعیان مسلک عدالت بعضی حرکات و تعدیات ناشی و باین مردم بدبخت وارد می شود که حقیقت ظلم از آن تعدیات شرمسار است این مقدمات را در کجا می کنند در يك مملکت مشروطه که برای رفع ظلم و بلند کردن لوای عدالت هزارها جوان قربانی داده است در يك همچو مملکتی ظلم ها و تعدیاتی نسبت باشخاص با شرف می شود که علاوه بر این که حقیقت ظلم از آن خجالت می کشد يك دولت مستبدانه را ننکین

می کند تا چه رسد بیک همچو مملکت مشروطه که هزارها جوان برای عدالت قربانی داده است آیا ممکن است یک همچو مملکتی متأثر نشود از این تمذیبات امروز هر قطره خون شهیدان آزادی بهدای بلند فریاد میزند که مجازات خائنین را بدهید دشمنان عدالت را بر مسند عدالت جای ندهید دیوان عدالت را که فقط بگانه ملجاء و مرجع عرض و ناموس و حقوق یک مملکت و تمام حیثیات و بگانه امید گاه یک ملت مظلوم است آیا ممکن است انسان تحمل نماید که این ترتیبات در آن واقع شده است آیا شایسته است وزیر عدلیه یک مملکتی که طرف اطمینان مجلس شورای ملی و امیدواری ملت هستند تا این اندازه باینها بطور مسامحه عفو و اغماض و صرف نظر رفتار کرده باشد آیا سزاوار است که بعد از همه سئوالاتی که می شود تازه وزیر عدلیه جواب دهد که در محکمه جزا مشغول رسیدگی هستند هنوز نتیجه حاصل نشده است یا اینکه برای رسیدگی بشکایات این متظلمین باید یک محکمه علیحده تشکیل شود صد هزار تأسف می خورم از این اظهار بجهت این که یک کسی را می خواهند بجان این بیچاره ها بیندازند که از او شکایت داشته اند و اگر آن محکمه که می فرمایند باید تشکیل شود چه محکمه خواهد بود آن محکمه در تحت ریاست یک شخصی است که آن نمدی کرده است بیک شهری و اهالی یک شهری را از سوره اعمال خود متأذی کرده است و در حق یک نفر بدبخت بیچاره صد هزار قسم عداوت بخرج داده است و نمی دانم در میان اینهایی که می خواهند رسیدگی بشکایات کنند آیا باشد اشخاصی که از روی حقیقت غوررسی نمایند و هیچ ملاحظه نکنند از اینکه فلان آقا معاون پارلمانی عدلیه را مشغول کرده است و بر علیه او هر حکم بدهند یا نباشند آیا این بیچاره ها در تحت محاکمه این قسم اشخاص واقع شوند ممکن است این امر اصلاح بشود از این جهت بنده از اینجا با کمال شدت از آقای وزیر عدلیه سئوال می کنم که باین همه فریادها که از حضرات آیات الله و سایرین بلند شد چه اقدامی کردید که دشمنان مملکت بفهمند مجازات در کار است بعضی تغییر و تبدیلات جزئی داده اند از اینها خیلی خوب است ولی اصلاحات اساسی لازم است مقصود بنده نه این است که اشخاصی که عرض کردم شایسته مسند عدالت نیستند بلکه غرضم این است که این قسم اشخاص را بردار بکشید برای اینکه مردم بدانند هیچ تفاوتی بین افراد و اشخاص نیست و لازم است این را که آقای وزیر عدلیه این را میدانند که هیئت دهنفری که منتخب میشود که از آنها آقای ذکاء الملک و کاشف و صدر العلماء و بنده بودیم برای رسیدگی بشکایات بعد از اینکه رسیدگی میکند و مطلع میشود که صدر الاسلام بدبخت و سایرین مظلوم واقع شده اند فرد فرد اینها نوشته اند که اینها مظلوم میباشند حالا سایرین اظهار نمیکنند مختارند ولی بنده جداً دفاع مینمایم و تکذیب میکنم و عرض مینمایم که بنده شخصاً تا رسیدگی نکردم در تحقیقات و مظلومیت آنها بر من ثابت نشد در آنجا نوشته ام که این آدم مظلوم واقع شده است حالا سایر آقایان مختارند اگر می خواهند در آری خودشان را بر بگریزند لیکن این الان بر حسب فرمایش آقای وزیر عدلیه

اظهار میدارند که صدر الاسلام ظالم بوده است و دیگران که مسند عدالت را بخود مشغول کرده اند مظلوم میباشند.

وزیر عدلیه - در باب نواقص عدلیه آنچه که استیضاح کرده اند در این کافذی است که نوشته اند و بنده هم مطابق آن جواب خواهم داد نوشته اند راجع باصلاحات عدلیه و هیئتی که بآنجا آمدند استیضاح داریم اولاً این را لازم است عرض کنم خاطر مبارک آقایان مستحضر باشد که بهیچوجه هیچ پیشنهادی به عدلیه نیامده و روحم اطلاع ندارد که این هیئتی که برای رسیدگی بشکایات منتخب شده اند اقدام کرده اند تحقیقات آنها چه بوده است مدتی بود که هر روز تقریباً صد نفر مردوزن جلو بنده رادر عدلیه می گرفتند و چندین عریضه بمجلس عرض کردم و دوسیه ها را خواستم و همین طور چندین مرتبه از مجلس دوسیه ها را خواستم و سئوال نمودم که صورت اقدامات خودشانرا این هیئت بدهند هنوز جواب نرسیده است و مخصوصاً سئوال کردم این رسیدگی را که این هیئت کرده و حکمی را که داده است وزارت عدلیه آن احکام را باید قطعی بداند یا اینکه باید تمیزاً رسیدگی شود وقتی که جواب رسید و دیدم البته هیچکس نیست که معاضدت با اشخاص بنماید و حقوق مردم را ضایع بکند و از آن روزی که وارد عدلیه شدم بواسطه اینکه سابقاً از ترتیبات آن مسبوق نبودم آنطوری که باید اقدامات نمود ندانستم و البته بنده که هیچ هر کس را که بیاورید در عدلیه ممکن نیست یک روزه بتواند وضع عدلیه را تغییر بدهد نمی گویم که من حامی کسی هستم از کسی حمایت ندارم ولی خیلی تعجب می کنم که مکرراً استعمال می کنید کلمه عفو و اغماض را که وزیر عدلیه عفو کرده است وزیر عدلیه اغماض کرده است وزیر عدلیه از چه عفو کرده است از کدام تقصیر اغماض نموده است آن موادی را که بر خلاف قانون رفتار شده یا آنکسی را که تقصیر او ثابت شده است صریح بگوئید که در فلان ماده در باره فلان آدم بفلان ترتیب حکم خلاف قانون داده یا اینکه از تقصیر فلان آدم که تقصیر او ثابت و معلوم بود اغماض کرده است آنوقت می توانید یک محکمه تمیز فوری تشکیل کنید و در حق وزیر عدلیه که از مجازات قانونی عفو و اغماض مینماید یا اینکه بخلاف قانون رفتار می نماید حکم کنید فقط نباید به سئوال یا استیضاح اکتفا نمود در حق همچو وزیر عدلیه باید حکم کرد می فرمائید دشمنان عدالت در عدلیه جمع شده اند این را واگذار میکنیم به حسیات آقایان که اگر یک نفر یا دو نفر یا سه نفر که در عدلیه بدهستند باید جمعی از مردمان نجیب درستکار را بلفظ تمام مفتضح نموده آنها را که شما مقصر میدانید یا شایسته نمیدانید الان صریح بفرمائید فلان کس فلان تقصیر را کرده است یا فلان کس برای فلان کار شایسته نیست از یک وزارتخانه که یک جماعتی قریب دو هزار نفر در این مملکت مشغول خدمت است و شاید کوشش هم میکنند که بدرستی رفتار کرده باشند صحیح نیست که بواسطه یک نفر دونفر همه را بدخواند باید آنها را که منظورشان است اسما و رسماً معین کنند کی

در چه نقطه در چه کار بچه خیانت ها معلوم شود و اسباب اتهام سایرین نباشد گرچه اگر بغواهم تمام فقرات مطالب ایشان را عرض کنم اسباب ترضیع وقت مجلس و تصدیق خاطر نمایندگان خواهد شد ولی خیلی جای تأسف است که در این مدت منتظر بودند که بنده تمام فرضهائی که فرمودند اقدام کرده باشم و اینطوریکه ایشان امروز سئوال میکنند و جدیدت بخرج میدهند نمیدانم از خودشان است یا اینکه دیگران ایشان را بر کرده اند در هر حال عجله جواب فقرات فرمایشات ایشان را عرض نمیکنم همین قدر عرض میکنم برای هیئت قضاة در جنایات و در ترتیبات سیاسی هیئتی را باسم هیئت منصفه معین می کنند که اگر قاضی بخواهد در یک مسئله عفو و اغماض نماید جلو گیری کند حالا او فرض و سام که یک نفر قاضی عفو بخرج بدهد و اغماض نماید ۱۲ نفر هیئت منصفه هم ممکن است خصوصیت بکنند و دروغ بگویند و این را باز تکرار میکنم که آقایانی که تصدیق مظلومیت این اشخاص را نموده اند در آن کافذ نوشته اند تمام صحیح است اما بنده که وزیر عدلیه هستم نمی توانم نوشته شخص یا اشخاصی را مستند قرار بدهم هیئت منصفه رسماً میبایستی جمع شوند و بنویسند که در فلان کار فلان طور باید بکنید آنوقت اگر وزیر اقدام نمی کرد تعرضاتی داشت و اگر هم اعتراضی داشت اظهار می نمود حالا هم عرض میکنم که تکلیف مرا معین کنید بدانم اگر این حکم قطعی است که حکم حاکم و مرک مفاجات و اگر باید تمیزاً رسیدگی شود که باید بر کرد در محکمه مالی و در آنجا رسیدگی شود و اگر اعتراض داشته باشم بر آنچه که هیئت منصفه نوشته اند میآیم در اینجا می ایستم و عرض میکنم ولی عرض میکنم که شما میگوئید صحت عمل در عدلیه تان باید پیدا شود امروز قاضی ندارید برای اینکه یک نفر نیست که در مملکت شما درس قضاوت خوانده باشد عجله یک جمعی هستند که بالنسبه درستکارتر و داناترند و میتوانند بگویند و بشنوند از برای آنها هم هزار جور سد قرار داده ایم مفتش گذاشته ایم ممیز گذاشته ایم اعتراض میکنیم آنرا راه نفری برای اعضاء عدلیه نیست و طوری مراقب برای آنها معین کرده ایم که کسی نتواند بگوید فلان کس در فلان کار پول گرفت اما این را که افسوس میخورید که مملکت هزارها جوان قربانی داده است برای عدالت بنده عرض می کنم این افسوس را چرا یک سال قبل نمیخورید امروز از قاضی گرسنه شما چه میخواهید میگوئید گرسنه باش و کار کن باید حقوق داد و کارخواست آیا می خواهم بدانم تا امروز عدلیه شما یک دینار با وزیر عدلیه همراهی کرده است می خواهم بدانم تا امروز برای این عدلیه که امروز بشدت وجدیت تمام سئوال و استیضاح میفرمائید یک بند قانون وضع کردهاید یک فصل برای تشکیلات اداری آن از این مجلس بیرون آمده است اگر بیرون آمده است بیاورید بنده اول کسی هستم که مایل و حاضرم برای اصلاحات عدلیه فداکاریها بنمایم و باز هم در آخر عرض خود را تکرار می کنم که صورت اقدامات و تحقیقات آن هیئت را بفرستید بوزارت

عدلیه که بموقع اجرا بگذارد آنوقت اگر اعتراضی هم دارد بیان خواهد کرد

آقای سعید حسین اردبیلی - بنده هیچوقت نگفتم تمام اعضاء عدلیه دشمن عدالت هستند بنده قطع دارم که در عدلیه اشخاصی خیلی صحیح هم داریم نگفتم خدای نخواست تمام اعضاء بدند یا اینکه بهیچوجه داخل اصلاحات نشده اند بلکه اطلاع دارم که اصلاحات تا يك اندازه شده است و مخصوصاً بنده خیلی تشکر می کنم از اینکه اداره مدعی العموم را بیک آدم خیلی کافی با علم بی غرضی تسلیبی کرده اند و با کمال جدیت مشغول کارند هکذا اداره اجرا بعضی اصلاحات کرده اند این را هیچوقت نمی گویم تمام اجراء دشمن عدالت هستند در این راه نمی گویم شروع با اصلاحات نکرده اند عرض کردم بعضی از اشخاص که دشمن عدالت هستند مصدر کارهای عمده شده اند و اینکه می فرمائید رسیدگی شود تا معلوم شود بنده عرض می کنم مدعی های آنها را رسیدگی کنند یا هیئت منصفه باید يك هیئت منصفه افلا تشکیل شود و رسیدگی کنند و اگر معلوم شد آن آدم اگر اینطوریکه نسبت با او داده اند صحیح است که باید مجازات شود فقط باستعفا نباید قانع شد.

میرزا اسدالله خان - بنده چون درین باب به عقیده خود همان قدری که باید توضیحات دارم لازم می دانم چند کلمه مختصراً عرض کنم استدعا دارم آقای وزیر عدلیه صحبت عفو و اغماض را بخودشان نگیرند بنده نمی دانستم که آقای آقا سعید حسین اردبیلی امروز استیضاحی دارند و قبل از وقت می خواستم عرض کنم که خوب است آقای وزیر عدلیه دوسیه راجع باین کار را بیاورند در اینجا که تمام نمایندگان بدانند یا مال کردن حقوق این ملت بدبخت در کار بوده است یا خیر می فرمائید اجراء عدلیه حقوق کم دارند و باین واسطه مردم را اذیت و آزار اگر می نمایند حق دارند بنده هیچ منتظر نبودم که يك همچو اظهاری را امروز در این مرکز رسمی از وزیر عدلیه يك ملاحظاتی بشنوم آن کسیکه می خواهد بنام عدالت می خواهد برود بر کرسی عدالت بنشیند و به مردم تعدی نماید او را حکم مردم نباید کرد ما اگر بخواهیم حقوقی را که درجا های متمدن بیک کسی که سالها قضاوت کرده است می دهند باین اشخاصی بدهیم هیچ خزانه در ایران بما اجازه نخواهند داد و اگر در این باب يك هیئت منصفه تشکیل بشود و رسیدگی کنند به تمام نمایندگان ثابت می کنم که عفو و اغماض و طرفداری اشخاص می شد یا خیر و در آخر يك دلیل واضح تری عرض می کنم و آن این است که يك کسی را که هنوز محکوم نکرده اند می توانند بریزند در خانه او و هتک شرف او را بنمایند می گویند کاغذ ساز بوده است بنده عرض می کنم وقتی وزارت عدلیه حق داشته که در خانه او تفتیش نماید که کاغذ ساز بودن او معلوم و ثابت شده باشد والا چگونه می شود که در خانه کسی ریت و هتک شرف او را کرد با اسم اینکه این شخص کاغذ ساز است به بنیاد در این مملکت چه می کنند

درباره يك شخصی که بقول آنها می گویند متهم است بکافکلسازی و چطور شرف مردم را توی دست و پا میاندازند بنده که به عقیده خودم آن اشخاصی را که بدون حکم محکمه می فرستند در خانه کسی بریزند من آن آدم را بی شرف می دانم و هیچ اجازه نمی دهم که او را با شرف بخوانند.

وزیر عدلیه - قضیه صدرالاسلام همان است که عرض کردم تکرار نمی کنم اما چون سوء تفاهمی در عرض بنده شده است لازم می دانم چند کلمه در آن خصوص عرض کنم بنده عرض نکردم که قاضی های عدلیه را مثل سایر قاضی های ممالک حقوق داد عرض کردم این بیچاره ها باین حقوق کمی که دارند این حقوق کم را هم بآنها می دهند و عرض نکردم که بواسطه اینکه حقوق آنها کم است اگر خلاقی نمایند محل ایراد نخواهد بود یا از عهده بر نمی آیند همین هائی که عجزاً در عدلیه هستند خیلی خوب از عهده بر می آیند اینکه صورت کارهای آنها را در روزنامه جات خواهد دید و در صورتیکه خلاقی از آنها صادر شود البته مجازات خواهند شد و در آن صورت اگر ذره اغماضی شد حق دارید بر بنده اعتراض کنید.

سلیمان میرزا - هم چنانکه آقای وزیر عدلیه فرمودند موضوع استیضاح صدرالاسلام نیست والا بنده نمی توانم عرض بکنم برای اینکه راجع بصدرالاسلام مطلبی ندارم موضوع استیضاح هم چنانچه دیده شد اصلاحات عدلیه است نه مظلومیت صدرالاسلام در آن موضوع کسی حرف نمی زند بجهت اینکه بخواهیم درباره استیضاح کنیم باید دوسیه های عدلیه را بیاوریم بالای میز بگذاریم و مذاکره کنیم و قانون يك چنین حقی ما نداده است اما اصلاحات عدلیه آقایانی که علی الاتصال می فرمایند عدلیه باید اصلاح شود باید اصلاحات بشود ولی اصلاحات يك ترتیبی دارد فرق است میان گفتن و اصلاح کردن با گفتن ممکن است نواقص تمام ممالک خارجه را اصلاح کرد اصلاحات عدلیه خیلی زحمات دارد و باید بتدریج بعمل بیاید مثلاً مالکی که چندین سال زحمت کشیده اند تا اینکه درست کرده اند ما هم باید چندین سال زحمت بکشیم تا یک از آن اصلاحات را مجری بداریم خوب است آقایان این نقطه نظر را ملتفت باشند آنوقت چیزی اگر بنظرشان می رسد بفرمایند اصلاحات باید از روی قانون بعمل بیاید می خواهم بدانم کدام يك از ترتیبات عدلیه شما از روی قان گذاشته شده است کدام يك از قضات شما از روی قانون انتخاب شده اند که حالا از روی آن قانون اصلاح شود کدام فصل از قانون تشکیلات عدلیه را تا امروز شما از مجلس گذرانیده اید که وزیر عدلیه شما از روی آن رفتار نماید پس نمی شود در صورتیکه این ترتیب است نمی شود گفت چرا اصلاحات بعمل نیامده است مع ذلك بنده از آنجا بیکه تا اندازه خبر دارم عرض می کنم که مقداری اصلاحات شده است مثل اداره اجرا و هم چنین ذایر مدعی العموم و بواسطه اینکه يك نفر یا چند نفر فرضاً از اینجا اجراء عدلیه بدهستند نمی شود که اجراء عدلیه باید تمام یا دو قسمت از آنها خارج شوند همین قانون

اساسی که می فرمائید خونهای گران بها برای آن ریخته شده است این در موضوع آزادی عموم است و برای عموم ریخته شده است و برای حفظ حقوق عموم افراد بوده است آیا می خواهم بدانم استثنائی شده است که اجراء عدلیه چون اجراء عدلیه هستند از حقوق آزادی محرومند آیا این حق که بنده را بدون محاکمه و استنطاق از این جانی توان خارج کرد از اجراء عدلیه سلب شده است که بدون اینکه استنطاق و رسیدگی شود و بدون اینکه تقصیر آنها معلوم شود و بآنها بگویند باید بگوئیم هر سه نفرشان خائنند و خود وزیر آن سه نفر را خارج نماید پس بنابراین تا امروز وزیر عدلیه را تشویق بکنیم و استیضاح بنمایم که چرا خلاف قانون رفتار کرده اید خوب است که آن اشخاصی را که می فرمائید فرد فرد اسم ببرید و برای اینکه بکنند خیانت کرده است شرف به می رانان نکنید بگوئید فلان کس فلان رئیس محکمه فلان عضو فلان روز در فلان مسئله برخلاف قانون رفتار کرده است و خیانت کرده است و بعد از معا که وثبوت و صدور حکم اگر وزیر عدلیه در اجرای آن ممانعه نمود استیضاح بکنید و بگوئید وزیر عدلیه عفو و اغماض نموده است و الا چطور میشود گفت تمام اجراء عدلیه خلاف کرده اند یا تمام خیانت کرده اند و چطور میشود رای داد که آنها را بدون معا که و استنطاق و بی ثبوت تقصیر از عدلیه خارج شود این هیئتی که از آنجا رفتند دو جنبه داشتند یکی جنبه تفتیش و یکی جنبه تمیزی اگر نظریات کرده اند و راپورت داده اند که ببینند اگر همانطوری است که آقای وزیر عدلیه فرمودند که حقوق آنها نرسیده و نمی توانند درست رفتار کنند و وظیفه خودشان را انجام بدهند که اول فراری درباره حقوق آنها بدهید آنوقت از آنها کار بخواهید یا اگر در واقع بشکایات مردم رسیدگی نکرده اند که مجازات آنها را معلوم کنید و اگر این هیئت بتوان تمیزی مردم رسیدگی بکنند بنده عرض می کنم تمیز اصلاً با اهمیت دعوا رسیدگی نمیکنند فقط محکمه تمیز نقض یا ابرام میکنند یعنی وقتیکه مسئله را آوردند به محکمه تمیز اعضاء محکمه تمیز رسیدگی می کنند اگر آن حکم را مطابق قوانین دیدند ابرام و الا نقض می کنند پس از نقض چطور میشود آن حکم بر میگردد به محکمه ابتدائی و چنانچه محکمه ابتدائی حکم محکمه اولی را تصدیق کرد و مطابق قوانین دانست که مجدداً آن حکم بمحکمه تمیز میرود هیئت عمومی محکمه تمیز در آن موضوع رسیدگی و نظریات جدید می نماید چنانچه هیئت عمومی محکمه تمیز محکمه ابتدائی را تصدیق کرد که آن حکم قطعی است و مجرا خواهد شد و چنانچه مجدداً حکم محکمه ابتدائی را نقض کرد که معلوم میشود آن حکم برخلاف قانون صادر شده است حالا در کجایکه چو چیزی شده است آقایانی که از مجلس انتخاب شده اند میگویند نمیتوانند بر فرض این سمت تمیزی معین شده بودند قطعاً حکم میدهند.

دکتر علی خان - شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند که اگر اصلاحات عدلیه اینطوریکه ما میگوئیم میخواستیم از قول بفرمایند برسد باید زحمات کشید چه باید بشود در صورتیکه بمذاق اهتمامات خواهد دید

که اینطور نیست يك وقتی یعنی در آن زمانی که بنده سمت نمایندگی داشتم و آقای وزیر عدلیه آن وقت نسبت و کالت داشتند و نه سمت وزارت و بنده را ملاقات کردند و در ضمن مذاکره از اصلاحات عدلیه صحبت شد ایشان ببنده اظهاراتی کردند که بنده در جواب عرض کردم دلم میخواهد شما و کیل باشید به بیستم از برای ملت چه میکنید و بحمدالله دیدیم که و کیل شدند و بعد از کالت معاون شدند و بعد از معاونت وزیر عدلیه شده اند و حالا که بمقام وزارت رسیده اند و از ترتیبات بغوی مسبوق شده اند بنده جسارت نمیکنم که آن توهیناتی را که آن روز ببنده کردند بنده هم تلافی کنم اما در خصوص اصلاحات هیچکس نیست که منتظر باشد که در این مدت کم تمام امور عدلیه اصلاح شده باشد مقصود شروع با اصلاحات است تمام این مردم از عدلیه شکایت دارند و میآیند جلو ما را میگیرند و بد میگویند که شما کار نمیکنید عدلیه ما خراب است چرا اصلاح نمیکنید ما هم وظیفه نمایندگی مان این است که از وزیر عدلیه سؤال کنیم که مدتی است اقدام کرده اید تا چه اندازه رفع شکایات مردم را نموده اید و مقصود این است که آقای وزیر عدلیه ممکن است یکچند نفر از این اشخاصی را که شکایت دارند بخواهند و ببینند که این متظلمین شکایاتشان صحیح است یا نا صحیح آنوقت که رسیدند و برایشان معلوم شد یا بمجلس شورای ملی یا در روزنامهجات بنویسند که فلان و فلان که شکایت داشتند شخصاً رسیدگی کردم و دیدیم که شکایات ایشان بی جهت بوده است یا اینکه صحیح بوده و فلان قرار داده شده است که کم کم يك اندازه رفع شکایات مردم بشود مای بیستم که همه مردم شکایت دارند از عدلیه باید خود وزیر عدلیه شرع کرده باشد که کارها تا اندازه اصلاح شود دیگر اینکه میفرمائید قاضی چون حق درستی باو نمی دهند نمیتوان متوقع بود که صحیحاً کار کند بنده معنی این مطلب را نمیفهمم مگر عدلیه دولت کدام است مگر این پولی را که عدلیه میگیرد از کجا است غیر از این است که از دولت میگیرد حالا اگر این هم کافی نیست آنهم باز با خود وزارت عدلیه و هیئت وزراء است اگر از و کلاه پول میخواهند و کلا که پول ندارند باید وزراء آن اندازه را که لازم میدانند بمجلس پیشنهاد کنند تا اینکه و کلا رای بدهند که فلان خرج بشود پس تمام این ایرادات را بنده راجع میکنم بخود وزراء بواسطه اینکه نرسیدن باین شکایات اگر بواسطه این است که دروغ است که آنرا باید وزیر رسیدگی کند و بگوید که این شکایات دروغ است بشکایات مردم رسیدگی نمیکنید و آن بیچاره ها جلو ما میگیرند که ما اینجام مجبور می شویم که امروز از وزراء می پرسیم که اقدامی در این خصوص کرده اید آنوقت میفرمائید که این چند روزه که من بوده ام از اینکار اطلاع پیدا نکرده ام و بنده امروز می خواهم که آقای وزیر عدلیه اظهار نمایند که تا امروز در خصوص اصلاحات عدلیه فلان کار و فلان اصلاح را کرده ام تا اینکه متقاعد شوم .

وزیر عدلیه - بدو لازم است که فرمایش اول آقای دکتر علی خان را تکذیب نکنم بنده هیچکس نگفتم که وکیل کار نمیکنند بنده آن

روز نقل قول کردم که مردم میگویند آنطوریکه باید کار بیش نمیرود عرض دیگری نکردم که خاطر محترم آقایان از آن مگذر شود اما اینکه میفرمایند وزیر شخصاً يك دوسه را بخواهد و رسیدگی کند و اعلان کند که فلان نظام بخطا بوده است یعنی و بین الله این اول قدمی است که وزیر عدلیه يك مملکتی رو بخطا می رود وزیر مگر قاضی محکمه است که بمحاکمات رسیدگی کند وزیر شخصاً باید فقط دقت در صحت جریان امور بکند و در قسمتی که بنده عرض میکنم رئیس اجرائی که در نظر است چون شکایات زیاد از او میشد خودم شخصاً رسیدگی کردم و ایشان هم خودشان استعفا داده اند و اعضاء آنرا هم عوض کردم و بعقیده شخصی خود اشخاص بهتری گذاشتم و همینطور در اداره مدعی الموم که در واقع اصلاحات عدلیه باید بتوسط او بشود اصلاحات باندازه که توانستم کرده ام و بعضی قاضی ها هم که صحیح نبودند در تحت محاکمه آمده و خارج شدند و بجای آنها اشخاص بهتر گذاشتم چیزی که بنده را در اصلاحات عدلیه دست تنگ میکند نداشتن قضات صحیح است و این راهم لازم است عرض کنم خاطر آقایان مسبوق باشد اصلاحات در هر امری باندازه است که توجه نظر مالیه در آن باشد هر قدر توجه نظر مالیه در امری بشود بهمان اندازه است و جای هیچ تردیدی نیست ولی عرض میکنم آن صورتی را که آن هیئت داده اند بما بدهند امیدوارم آنچه صلاح امروزه عدلیه است اجرا کنم و آنچه راهم که بنظر من صحیح میرسد عرض کنم که رفع شبهه بشود .

دکتر علی خان - اینکه آقای وزیر عدلیه فرمودند که اگر وزیر بنا شود خودش شخصاً بتظام يك پاچند نفری رسیدگی کند خلاف قانون است بنده این را قبول ندارم در مملکتی که در عدلیه آن يك ماده قانون مجری نیست چه ضرر دارد وزیر وقتی که شب در اطافش می رود در خلوت بيك دوسه رسیدگی کند و ببیند کدام شکایت صحیح است و کدام ناصحیح و عرض میکنم تا وزیر عدلیه راضی نشود باینکه شب بخوابد مگر این که بيکی دو فقره شکایات رسیدگی کند عقیده ام این است که کار این مملکت اصلاح نخواهد شد .

وزیر عدلیه - شما میفرمائید در روزنامهها بنویسید نظریات خصوصی وزیر هیچوقت رسمیت نخواهد داشت که در روزنامهها نوشته شود .

رئیس - جماعت کثیری هستند که می خواهند مذاکره نمایند وقت تنگ است علاوه بر این عده هم برای رای کافی نیست که پس از مذاکره رای بگیریم گمان میکنم که دنباله این استیضاح بمجلس آتیه خواهد کشید عقیده بنده این است که بقیه این مذاکرات را بگذاریم برای جلسه آتیه پیشنهادی هم در این خصوص شده است .

[آقا میرزا ابراهیم خان پیشنهاد ذیل را قرائت نمود.]
بنده تقاضا می کنم که بقیه استیضاح اصلاحات عدلیه برای جلسه آتیه گذارده شود. (معاذ المملک)

میرزا اسدالله خان - میخواستم عرض کنم در جلسه آتیه که آقای وزیر عدلیه تشریف میآورند خوب است دوسه راجع باینکار را هم بیاورند که بتوانند با دوسه جواب بدهند .

وزیر عدلیه - بنده لازم میدانم عرض کنم این پیشنهادی که شده است تا ابورت هیئت تفتیشیه به بنده نرسد بنده جوابی ندارم که بدهم .

رئیس - عجاله چون مخالفی نیست بقیه این مذاکرات میماند برای جلسه آتیه همچنین مذاکره در بقیه لایحه مستخدمین خارجه - آقای حاج عز الممالک سئوالی داشتید از وزارت داخله بفرمائید .

حاج عز الممالک - بنده می خواستم از وزارت داخله سئوال نمایم . چندی قبل تلگرافی از انجن به مجلس مقدس رسیده بود و وزارت داخله رجوع شد بیکر جوابی در آن خصوص از وزارت داخله بمجلس نرسیده وزارت داخله چه جوابی داده و در خصوص حکومت آنجا و وضع اغتشاش کرمان چه اقدامی کرده اند .

وزیر داخله - این اغتشاش وقتی بود که حکومت آنجا نرفته بود سردار ظفر حاکم آنجا است و هنوز نرفته است ولی صارم السلطنه با سبصد سوار رفته و بکرمان وارد شده صد نفر سوار هم برای گرمسیر رفته و یکمدهم جلو رفته اند و برای تنظیمات آنجا عجاله این اندازه کافی است .

حاجی عز الممالک - مطالب آنها دو فقره بود یکی در باب رفتن حکومت که جواب فرودند و یکی در باب تعطیل انجمن بود برای اینکه ادارات آنجا از او گوش نمیکند و برخلاف قانون رفتار میکنند .

وزیر داخله - در این باب تأکید زیاد شد که باید مطابق قوانین رفتار کنند و مخصوصاً همیشه از طرف وزارت داخله تمام جاها بقدر امکان تأکید میشود که موافق قوانین رفتار کنند .

حاجی عز الممالک - چندی قبل ساعده السلطان از کردستان مأمور باسفند آباد که یکی از بلرک کردستان است گردید برای دفع اشرار حالا مأموریت او از چه راه بود چون خارج از سئوال خودم میدانم کاری ندارم همینقدر میدانم بخلاف قانون دست بکنفر را حکم کرده است بریده اند و در این باب مدتی است سئوال کرده ام و آقای وزیر برای جواب حاضر نشده اند میخواستم بدانم در این خصوص چه اقدامی کرده اند .

وزیر داخله - بنده مکرراً برای جواب حاضر شده ام ولی چون اظهاری نشد تکلیفم نبود که اظهاری بنمایم این شخص از قراریکه میگویند مرتکب بعضی حرکات خیلی شنیع شده است یعنی حرکات او را استنهاد کرده اند و موافق تحقیقات مجلسی باید بیش از آنچه سیاست دیده است سیاست شود این را در بک مجلس کرده است که چند نفر بوده اند و آنها هم او را در یک ورقه تصدیق کرده اند و صورت آن نوشته را که نوشته اند در وزارت داخله هست با وجود این وزارت متقاعد نشده شرح سختی بامیر نظام نوشته است که تحقیقات کرده بما اضلاع صحیح بدهند و خیلی هم تأکید شد که دیگر اینکارها را نکنند .

حاج عز الممالک - اظهارات آقای وزیر به چه وجه بنده را نمیتواند متقاعد کند برای

اینکه هیچکس نمیتواند بدون رسیدگی عدلیه بمیل شخصی حکم کند دست کسی را قطع کنند و تصدیق بیکجمله هم سمت رسمیت نداشته است و بنده عجله باین سؤال قناعت می کنم و اگر جواب ندادند دوباره سؤال میکنم .

وزیر داخله - درجائی که شبهه عدلیه دائر نیست گویا حکومت حق داشته باشد که موافق احکام ملاهای آنجا، قضات آنجا، کسانی را که مرتکب شرارتی میشوند مجازات نمایند مع ذلک عرض کردم تحقیقات مرشود چنانچه این کار خلاف قانون بوده است و آن شخص استحقاق نداشته است مرتکب این کار مجازات می بینند .

رئیس - دیگر وقت گذشته است که مذاکرات بنمائیم وبقیه لایحه مستخدمین خارجه می ماند برای جلسه آتی و می خواهم یک مطلبی را خدمت نمایندگان عرض کنم که مامدتی است داخل شده ایم در کارهای مهم و لکن بعضی از کارهای مختصر است که مدتها است در مجلس مانده است که اگر بخواهیم آن کارها را ننگذرانیم واقعاً بیعضی اشخاص ظلم است و اگر داخل شویم در مذاکره آن از بعضی امور مهم باز میمانیم و از برای اینکه این قبیل کارهای مختصر هم لازم است بگذرد و همینقدر قابل نیست که مثل سایر امور مهمه جزء دستور قرار بدهیم مادرهیت رتبه فکری از برای اینکار کرده ایم و آن این است که ما در هر دو هفته چهار روز را از برای کارهای مهم قرار بدهیم از قبیل قانون دیوان محاسبات و غیره و دو روز دیگر را بیعضی کارهای جزئی رسیدگی کنیم مثل اینکه بعضی امتیازات خواسته شده است و بعضی چیزها هست که راجع بودجه است که از وزارت خاها فرستاده اند شاید فوری بگذرد و بعضی تکلیفها میخواهند که باید بمجلس بیاید حالا اگر آقایان موافقت داشته باشند مادر هر هفته روزهای سه شنبه را وقف این کار کنیم .

کاشف - در خصوص دستور مجلس میخواستم عرض کنم خوب است کمیسیونی که برای نوشتن پروگرامی برای مجلس انتخاب کرده ایم زود تر راپورت خودشان را بدهند که در این مدت چه کار کرده اند تا بهمان ترتیب داخل کار شویم و مخصوصاً چند امتیاز است مثل مسئله صابون سازی و غیره که مدتی است بلا تکلیف مانده است و باید زودتر از مجلس بگذرد دیگر اینکه میخواستم عرض کنم که جمعی از وکلای هستند قسم یاد کرده اند خوب است یک وقتی رامعین کنید که آقایان در همین جا قسم یاد کنند .

حاج عز الممالک - بنده هم میخواستم عرض کنم که تکلیف خالصجات که یکی دو روز هم در مجلس مطرح مذاکره بود معین نشده است و حالا چون اول میزان رسیده است لازم است قراری در آن خصوص داده شود خوب است به معین ترتیبی که در باب گذشتن کارها فرمودید وزیر مالیه را هم بخواهید که تکلیفی برای اینکار معین شود .

رئیس - پس معلوم میشود مخالفی در این خصوص نیست .

حاج مصدق الممالک - هیچکس مخالف

نیست و ما هیچ تکلیفی مقدم بر ترتیب امور مجلس و گذشتن کارها نداریم و باید يك اقدامی بشود که این کارها زودتر بگذرد .

حاج سید ابراهیم - میخواستم عرض کنم راپورت کمیسیون عرایض را روز سه شنبه جزء دستور قرار بدهید بجهت اینکه از اطراف شکایات و عرایض در این باب رسیده است .

رئیس - آن راپورت کمیسیون عرایض فایده ندارد که جزء دستور شود برای اینکه بطور اجمال معین شد که باید اقدامی در آن خصوص بشود حالا باید معلوم شود که چه روزی برای این قبیل کارها معین میشود که بتوان ادرا هم جزء دستور نمود .

سلیمان میرزا - در اینکه کارهای جزئی است که باید بآنها مشغول شد حرفی نیست اما وقت مجلس را هم ممکن است زیاد کنیم خوب است هفته چهار روز قرار بدهیم جلسه علنی تشکیل بشود آن وقت يك روز آنرا وقف این کار بکنیم زیرا که ملاحظه فرمائید امروز را ما استیضاح میکنیم از وزیر عدلیه در صورتی که قانون برای آن وزارتخانه از مجلس نگذشته است همین طور سایر وزارتخانهها قانون لازم دارند ما هم باید این قوانین را زود زود بگذرانیم و اگر بخواهیم در این سه روزی که جلسه علنی داریم تمام این کارها را بگذرانیم ممکن نیست پس بنده گمان می کنم که چهار روز را قرار بدهیم مجلس تشکیل شود يك روزش برای این کارهای جزئی که می فرمائید و باید از مجلس بگذرد و سه روز دیگر را از برای گذراندن کارهای مهم از قبیل قانون دیوان محاسبات و وزارتخانهها و غیره و اگر مجلس هم با این عرض بنده موافقت نماید بمقیده من خیلی بهتر است از اینکه از این سه روزی که جلسه داریم يك روز را هم کسر کنیم و بکارهای جزئی بپردازیم .

(اغلب بنابین اظهار شاهزاده سلیمان میرزا موافقت نموده صحیح است گفتند) .

رئیس - روز سه شنبه اول جلسه در این مطلب باید مذاکره شود که تکلیفی برای آن معین شود دستور جلسه آتی همان دستور جلسه سابق است .

(رئیس حرکت کرد و مجلس غروب آفتاب ختم گردید) .

جلسه ۱۴۰

صورت مشروح روز شنبه پنجم شهر رمضان المبارک ۱۳۲۸

مجلس در ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد .
و صورت مجلس روز پنجشنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمودند .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظه هست بفرمائید .

دکتر علیخان - در مطلب آخری صورت مجلس نوشته شده است که در هفته چهار روز مجلس تشکیل میشود گمان می کنم که چون غده کافور نبود قرار شد در جلسه بعد رای گرفته شود و بملاوه رای داده شده است که در تابستان هفته سه روز رسماً منعقد شود در باب آقای بهجانی مدتی است که در صورت

مجلس اسم ایشان غائب نوشته میشود حالا از هیئت رئیسه سؤال میکنم تا چند مدت باید آقای بهجانی غائب باشند مدتی است انتخاب شده اند چرا تشریف نمی آورند خوب است اطلاع داده شود که تشریف می آورند یا خیر و اگر عذری دارند که حالا نمیتوانند بیایند بگویند که بعد از فلان مدت می آیم .

رئیس - از ماست که بایشان اعلام نمائیم که منتخب شده اند و باید تشریف بیاورند بمجلس از ایشان است چنانچه تشریف نمی آورند جواب بدهند .

متین السلطنه - جلسات مجلس بواسطه ماه مبارک رمضان عصر اتفاق افتاده است و کمیسیونها هم بواسطه این بهمه تعویق افتاده است خوب بود مراعاتی از کمیسیونها میشد و يك ترتیب صحیحی بجهت انعقاد کمیسیونها معین می شد که کمیسیونها هم کارشان تعویق نمی افتاد چنانچه از راپورت این هفته معلوم شد که هیچیک از کمیسیونها منعقد نشده است و اگر بعضیها منعقد شده است بواسطه غائب بودن اعضا داخل در مذاکره نشده است استیضاح دارم يك روزی را معین فرمائید برای معین کردن کمیسیونها و الا این حاضر و غائب مجلس همه روزه مداومت خواهد شد کمیسیونها هیچوقت منظم نخواهد شد .

محمد هاشم میرزا - در مسئله انتخاب نمایندگان یزد که در صورت مجلس نوشته شده است که اعتراض نشده است معذاتک طبع و توزیع شده است خواستم عرض نمایم در صورتی که اعتراض نداشته باشد طبع و توزیع نمیشود اعتراضی داشت که طبع و توزیع شده است و دیگر سئوالی که از وزارت داخله کرده بودم و آقای ناصر الاسلام هم تأکید فرمودند نوشته شده باید نوشته شود .

کاشف - در جلسه گذشته تقاضا کردم که آقایان نمایندگان که تازه تشریف آورده اند يك جلسه معین کنید قسم یاد نمایند و خواهش دارم جواب بنده را در این خصوص بدهند .

حاج عز الممالک - در باب سئوال بنده که از آنجا نوشته است از صادم السلطنه اگر چه خود وزیر داخله هم گفت صادم السلطنه اشتباه فرموده اند صادم الملک است .

ارباب کبخسرو - این جا در جواب وزارت داخله در باب وکلای ایلات تمام را با هم گفتند و حال آنکه در باب بعضی وکلای ایلات بوده وزیر داخله در موقع جواب اشتباه کردند گفتند سردار اسعد این جا تشریف دارند آقای سردار اسعد از طرف مجلس انتخاب شده اند ربطی بایلات ندارد .

رئیس - مقصود وزیر داخله این بود که آقای سردار اسعد این جا تشریف دارند یعنی با بودن آقای سردار اسعد مستغنی از گفتگوها هستیم .

ناصر الاسلام - بنده پس از شنیدن جواب غیر قانونی وزیر داخله متقاعد نشدم و گفتم استیضاح دارم در جلسه آتی باید حاضر شوند استیضاح بدهند .

حاج فاتح الملک - بنده تأکید می کنم مطلب آقای متین السلطنه را تا معین کمیسیونها نشود و اوقات انعقاد آنها معین نشود کار مجلس پیشرفت نخواهد داشت پس خوب است هر چه زود تر اوقات کمیسیونها معین شده مشغول کار باشند بجهت اینکه همه کارها خوابیده است .

رئیس - در باب يك روز اضافه که رای خواستم

بیشتر بملاحظه کمیسیونها بود و کارهای دیگر هم هست که واجب است و اما در باب کمیسیونها گمان می کنم چه يك روز اضافه شود یا نشود در روز دوشنبه باید اوقات کمیسیونها معلوم شود و آقایان استدعا میشود که در روز دوشنبه تشریف بیاورند که قراری برای اوقات کمیسیونها داده شود یا اینکه شبها هم اگر ممکن است کمیسیونها مشغول کار باشند البته خود روسای کمیسیونها بهتر میدانند جمع شوند و ترتیب کار خودشان را معین نمایند (دو نفره استیضاح از طرف نمایندگان از قرار ذیل قرائت گردید)

۱ - از طرف آقای ناصر الاسلام - مقام محترم ریاست شورای ملی شیدالله ارکانه این بنده در باب ورود مامورین نظمی به خانه خود و حبس دو نفر میرزا حسن و میرزا اسمعیل نام گیلانی شش شبانه روز در نظمی از وزارت داخله استیضاح دارم استدعا دارم مقرر شود اطلاع داده برای جواب حاضر شوند.

۲ - از طرف آقا میرزا ابراهیم خان - مقام محترم ریاست دارالشورای ملی ایران دام بقائه این بنده راجع بترقی و تعمیر غله و جنس خالصه از وزارت داخله و وزارت مالیه استیضاح خواهم نمود مقرر شود بآن دو وزارت خانه اطلاع داده شود که برای جواب بمجلس مقدس حاضر شوند (تلگراف جوابیه همدان از طرف آقا شیخ محمد باقر همدانی مشر بر استعفای ایشان از جزئیات هیئت ختمه علمیه و عضویت مجلس مقدس قرائت شد.)

رئیس - آقای آقا شیخ محمد باقر همدانی که چند روز قبل از این بقرعه جزء هیئت ختمه علمیه منتخب شده بودند امروز بتوسط این تلگراف استعفا داده اند در جلسه آتی بکنفر راجع ایشان بقرعه معین میکنیم (اکثر گفتند امروز معین بشود بهتر است.)

رئیس - بسیار خوب امروز تعیین میکنیم حالا در خصوص آن يك روزیکه باید علاوه شود رأی میگیریم ولی خاطر آقایان را مسبوق میدارم چون مجلس رأی بر این قرار گرفت که دستور جلسات را برای قانون مهمه و کارهای مهم قرار بدهد و داخل مسائل جزئی نشود با واسطه همانطور کرده ایم حالا بعضی جزئیات مهم هست که آنها هم اهمیت دارد و همینطور میماند و متراکم میشود بعضی لایحه ها هم از وزارت خانهها رسیده است از قبیل امتیازنامه و غیره و آنها را هم نمیشود معطل گذاشت این بود که در جلسه گذشته عرض کردم که هفته يك روز جلسات اضافه شود که آن کارها هم زودتر از مجلس بگذرد و معوق نماند حالا باید در اینخصوص رأی بگیریم مجلس رأی میدهد يك روز اضافه شود یا خیر؟

دکتر اسمعیل خان - در تابستان رأی گرفته شده است که هفته سه روز باشد و در ضمن هم رئیس می تواند مجلس فوق العاده تشکیل نماید حالا رأی گرفتن لازم ندارد.

رئیس - در این باب رأی گرفته شد صحیح است و بنظر هم هست که هفته سه روز جلسه باشد آن بواسطه تابستان بود که تمم بعدا اگر محتاج شدیم آن وقت یکی از جلسات خصوصی را علنی قرار میدهیم حالا که تابستان گذشته است گمان

میکنم که اگر آقایان این يك روز را اضافه کنند بهتر است و چنانچه بخواهند این يك روز اضافه هم در ماه مبارك رمضان اضافه باشد و بعد هم همان ۳ روز باشد ممکن است (جمعی اظهار کردند رأی بگیرند)

رئیس - رأی میگیریم از حالا بپندهفته يك روز در ماه مبارك رمضان اضافه کنیم یا خیر کسانی که موافقتند که هفته يك روز علاوه بر جلسات نهائیم قیام نمایند (اکثر قیام نمودند و تصویب شد)

رئیس - با اکثریت تصویب شد حالا از رؤساء کمیسیونها استدعا می نمایم که در روز دوشنبه سه ساعت قبل از غروب در مجلس حاضر شوند که اوقات کمیسیون هارا معین نمایم.

(جمعی از نمایندگان اظهار داشتند که يك روز اضافه بکشنه خواهد بود یا روز دیگر.)

رئیس - فردا که يكشنبه است نمی توانیم بواسطه آنکه بعضی کارهایی که لازم بوده است برای فردا معین شده است این جلسه روز چهارشنبه است.

رئیس - حالا بکنفر بجای حاج شیخ محمد باقر همدانی استقراع می نمایم (برای استخراج قرعه آقای معاضد السلطنه، آقای حاج آقا، آقای شیخ علی شیرازی بحکم قرعه معین و آقای حاجی آقا نوراله ثقه الاسلام بقرعه انتخاب شدند.)

رئیس - آقای حاجی نوراله ثقه الاسلام انتخاب شدند.

[آقای میرزا ابراهیم خان لایحه وزارت را راجع بمستغنین خاجه از ماده ۳ خواستند قرائت نمایند جمعی اظهار داشتند حضور وزراء لازم است]

رئیس - در واقع عمده مذاکراتی که باید در حضور وزراء بشود است دیگر اینقدرها با وزراء کاری نداریم.

ناصر الاسلام - مکرر اندر مکرر گفته شده است چه لایحه قانونی چه استخدام خارجه که از طرف وزرا در مجلس مطرح مذاکره می شود باید وزیر یا معاون وزیر حضور داشته باشند ممکن است وزیر در آنوقت که این لایحه را پیشنهاد می کنند بکنظری داشته باشد و حال رأی خودش را تغییر بدهد و نظریات دیگری داشته باشد دفاع نماید.

رئیس - از اینقره که میفرمایند بیایستی در مذاکرات قانون دیوان محاسبات هم وزیر حضور داشته باشد.

حاج آقا - بنده در اینخصوص میخواستیم صحبت نمایم چنانچه بدون مذاکره رأی میگیرید بنده عرضی ندارم و اینمطلب مطلبی نیست که وزراء نباشند.

مهرزاد الملک - اینکه حضور وزراء لازم است برای این است که اگر نظر مخالفی در مجلس باشد حضور داشته باشند دفاع نمایند حالا در مجلس مخالفی نیست و در کمیسیون چندین مرتبه باحضور وزراء مذاکره شده است هیچ محتاج بوزراء نیست و هیچ اهمیتی ندارد که باشند گذشتن این لایحه اهمیتش زیادتیر است و باید زودتر بگذرد و بیش از این صلاح نیست بعهده تمویق بماند دیگر اینکه چون رأی کمیسیون

با وزراء یکی است بمقیده من میتواند مخبر کمیسیون از طرف وزیر دفاع نماید.

آقای شیخ اسدالله - مذاکره در این میشود که شاید وزراء نظر دیگری داشته باشند خارج از نظر کمیسیون. مخبر کمیسیون باید دفاع نماید بنده عرض میکنم که وزراء هم باید حضور داشته باشند و دفاع نمایند مخبر هم مدافعه کند.

حاج آقا - آقایان اگر نظر وزراء را مدخلیت نمیدهند و میگویند که نباید وزراء حاضر باشند خیلی تعجب است صحبتهای ما باید بایک طرفی باشد اگر طرف ما وزراء هستند باید حاضر باشند که جواب بدهند و الا مجلس خودش نظر خود را میداند اگر صحبت در این است که مذاکره نشده رأی گرفته شود برود در کمیسیون بنده هم تصدیق میکنم که باید رأی گرفته و رجوع بکمیسیون شود و محتاج مذاکره نیست.

لسان الحکماء - بنده میخواستیم عرض کنم عوض این مذاکرات کردن خوب بود اطلاع میدادند اقلا یکی دو نفر از وزراء حاضر میشدند بعد داخل در مذاکرات میشدند و وقت مجلس هم ضایع نمیشد.

رئیس - اطلاع داده ایم حالا تشریف میآورند (ماده ۳) پروگرام وزراء را راجع باینکه ۲ نفر صاحب منصب ژاندارمری از ابطالیا خواسته شود آقا میرزا ابراهیم خان قرائت نمودند.)

رئیس - ملاحظه بفرمائید وزراء پیشنهاد کرده اند که صاحب منصب ژاندارمری از ابطالیا جالب شود فقط در ملیت اورای گرفته میشود.

متمین السلطنه - عرض میکنم نتیجه اینهمه مذاکرات چه شد قرار شد وزراء بیایند و گفتگو شود آخر نتیجه معلوم نشد و دیگر اینکه در باب ژاندارمری چون راپورت کمیسیون و پیشنهاد وزرا یکی است و اختلاف نظری نیست بنده حرفی ندارم ولی در باب پالیس ممکن است نظر کمیسیون و وزراء دوتا باشد اگر اینرا هم مخبر کمیسیون بخواهد دفاع نماید که صحیح نیست باید وزیر داخله حضور داشته باشد.

رئیس - مخالفی نیست در باب ژاندارمری و امنیه کسانی که موافقتند که از برای امنیه و ژاندارمری از ابطالیا مستخدم آورده شود قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و تصویب شد.)

راجع بدو نفر صاحب منصب پلیس که از سوئد خواسته شود قرائت گردید.

(راپورت کمیسیون هم مطابق پیشنهاد وزیر قرائت شد.)

وزیر عدلیه - مستخدمین نظمی را از سوئد خواسته بودند بعد از آنیکه تغییر در باب مستخدم داخله داده شد اینهم در جلسه وزراء تغییر داده شد و قرار شد از فرانسه جلب شود.

رئیس پیشنهادیست از آقای میرزا ابراهیم خان خواننده میشود [آقا میرزا ابراهیم خان پیشنهاد ذیل را قرائت نمود] این بنده پیشنهاد میکنم صاحب منصب پلیس از فرانسه جلب شود.

رئیس - پیشنهاد دیگری هم از طرف حاجی شیخ علی خراسانی شده است در این باب خواننده میشود [نیز آقا میرزا ابراهیم خان پیشنهاد ذیل را قرائت نمود.]

این بنده پیشنهاد میکنم که پلیس ژاندارمری

هر دو از ایتالیا جلب شود.

حاج شیخعلی - بنده متخواهم بدانم که جهت اینکه از سوئد خواسته شود چیست وجه اختصاص او چیست؟

وحیدالملک - بنده عرض میکنم نظمی و امنیه یکی نیست امنیه برای امنیت طرق و شوارع است و نظمی برای انتظام شهر است هیچ مناسبتی بهم دیگر ندارند اینکه عرض می کنم نظمی را از سوئد بخواهیم برای اینکه در تمام دول و ممالک اروپا امروز منحصر است و اختصاص دارد خیلی مرتب و منظم است دخلی بجای های دیگری ندارد آقایان بکه اطلاع دارند و میدانند لزوم بوصف نیست.

سر دار اسعد - بنده پلیس سوئد را هیچ صلاح نمیدانم چون از اخلاق آنها ما اطلاعی نداریم که اینها ادارات ما را چه جور اداره می کنند آیا آن اداره ای که آنها می کنند با اداره که ما امروز در ایران لازم داریم مناسب است یا خیر از قراریکه بنده شنیده ام نظمی آنجا با نظمی ما تفاوت دارد و انق اخلاق مملکت خودشان اداره می کنند و اخلاق ما با اخلاق سوئد بجا خیلی تفاوت دارد بمقیده بنده ما باید از یک مملکتی بخواهیم که اخلاقشان با اخلاق ما نزدیک باشد و اخلاق فرانسوی با اخلاق ما نزدیک است از فرانسه بخواهیم بهتر است و تمام دول امروزه از آن تعریف میکنند مخصوصاً پلیس مخفی فرانسه که امروز معروف است البته از فرانسه خیلی بهتر است.

وحیدالملک - بنده در مسئله سوئد خیلی جدیت دارم مجبورم دفاع کنم ملاحظاتی خیلی خیلی عدید دارم سیاسی - فنی - اخلاقی - سوئد بجا مردمانی هستند با علم و بصیر مخصوصاً زمانی که خودم در سوئد بودم بعین نظمی آنجا را دیدم از لندن گذشته در هیچ مملکتی پلیس سوئد را ندارد اخلاق سوئد بجا خیلی اخلاق خوبی است و خیلی نزدیک است با اخلاق ایرانیها بسیار صابر بسیار با اخلاق بسیار با محبت مناسبتشان بیشتر و خیلی خوب میتوانند از عهد بر آید و داخل در جریان پارتنی بازی و دسته بندی اروپاییها نیستند و این اشخاص بکلی پارتنی بازی نمیدانند و خارجند از پارتنی بازی و حسن دیگر اینکه با ما طرف نیستند و میتوانیم اطمینان بدهیم که از روی حقیقت برای ما کار میکنند و بجز خدمت گزری مقصودی مشاهده نخواهیم کرد و این یک امتحان خیلی بزرگی خواهد بود از برای ما.

وزیر عدلیه - ملاحظه که اول در باب سوئد شده بود بیشتر بواسطه بین الدلیلی بود نه از حیث عالم بودن آن و نظر بتغییر کردن مأمورین مالیه در هیئت وزراء مذاکره شد که از فرانسه جلب شود همه آقایان نمایندگان مسبقاً امروزه پلیس مملکت فرانسه در اروپا اختصاص دارد و نظریات ما از حیث اختصاص بودن است گویا اکثریت مجلس هم هم رای باشد با وزراء.

هئین السلطنه - بنده در این شهادت خودم سابق عرض کردم خوب است پلیس را از آمریکا بخواهیم نظر باینکه (سوئد) معاون حکومت هم از آمریکا خواسته میشد چون (سوئد) افرانسه

تصویب شد مسلماً پلیس را هم از فرانسه بخواهیم بهتر است چون نظمی در تحت اداره (سوئد) است و بهم دیگر از دو حیث آشنا میباشند.

وحیدالملک - بنده در مسئله سوئد بر نفسی خواهم کرد حتی الامکان مدافعه خواهم کرد سوئد بجا در کارهای اداری از تمام ممالک اروپا بهر حیث زیادتی دارند مخصوصاً اداره نظمی آنجا خیلی معروف است در معاشرت بسیار حسن خلق دارند دیگر خود سوئد یک مملکتی است بیطرف و داخل نیست به پارتنی بازیهای اروپا بخصوص در کتب مینویسد که سوئد بجا در علم نظمی خیلی معرفت دارند و بنده چند شب قبل در کتابی دیدم مینویسد که سوئد بجا در خصوص نظمی در عداد اول دول بشمار میآیند در هیچ جای اروپا و در هیچ جای ممالک دیگر هیچ صفحه سیاسی در مشرق زمین علم اهل سوئد را ندارند و در مشرق زمین هم نبوده اند مخصوصاً در کتاب مینویسد که از صدی پنج نفر بی علم ندارد اگر چه در ایتالیا بهفتاد و هفتاد دو میرسد از این حیث ملاحظه بفرمائید در سوئد بجا اندازه معارف ترقی نموده البته علم اهل سوئد بیشتر است نظر باین عرایضی که عرض شد هیچ جهت ندارد که سوئد را حذف کنیم برویم بجای دیگر.

دکتر اسمعیل خان - اینجا مخبر محترم میفرمایند که بنده در سوئد خیلی جد دارم بنده هم عرض میکنم که در فرانسه خیلی جد دارم فقط نظر در ترتیبات اداری داخلی است و خیلی تعجب میکنم که کمیسیون و هیئت وزراء تجویز کرده است که از فرانسه باشد در صورتیکه معاون حکومت هم از فرانسه تصویب شد حالا یکدفعه پرت شده اند و رفته اند سوئد را چسبیده اند و از موضوع خارج شده اند یک مناسبتی هم لازم دارد که آن مناسبت اداری است در صورتیکه معاون حکومت را شما از فرانسه خواسته اید مجبوراً ترتیبات اداری داخله در تحت آن خواهد بود باید از روی ترتیبات و دستور العمل اورفتار نماید و اینجا گفته میشود که از فلان جا بهتر است و دیگری میگوید باینکه بهتر همه است تمام مرکز اروپا پلیس شان خیلی خوب است در این مسئله که کسی مخالف نیست ولی حرف اینجاست که نظمی در تحت اداره وزارت داخله است و معاون حکومت هم از فرانسه خواسته شده است مسلماً اینهم از آنجا باشد بهتر است مربوطه بزبان و اخلاق بهم دیگر هستند این نظر بدی نیست آقای مخبر هم گمان نمیکند که مخالفشان چندان ثمری داشته باشد.

وحیدالملک - فرمودند که از فرانسه چون معاون حکومت خواهد آمد باید اینهم از آنجا بیاید هیچ مناسبتی نخواهد داشت نظمی یک اداره ایست از برای خودش در تحت نظارت وزارت داخله هیچ منوط باین نیست که نظمی هم باید نسبت داشته باشد بداخله مثل اینکه بلدی که رادر تحت وزارت داخله قرار دادیم هیچ دلیل نمیشود که رئیس بلدی هم باید یک مناسبتی با وزارت داخله داشته باشد یا خیر اینطور نیست رئیس نظمی هیچ نسبت مستقیمی با وزارت داخله ندارد بکلی جدا است و نسبت آنهم هیچ ربطی به (سوئد) معاون حکومت ندارد مسئله امنیه که طرق و شوارع است آنهم هیچ ربطی با مورد داخله ندارد این گفتگوها مکرر

گفته شد و اینکه فرمودید وزراء آنها را از ایتالیا پیشنهاد کرده اند بلی وزراء آنها را در ابتدا از ایتالیا پیشنهاد کرده بودند مثل اینکه امنیه و ژاندارمری را هم از ایتالیا نوشته بودند این پیشنهاد از کمیسیون است که پذیرفته شد که باید حتماً از فرانسه آورده شود برای اینکه امنیه از ایتالیا خواهد بود.

حاجی آقا - میزان صحیحی گمان نمیکنم باشد بواسطه اینکه آقایان و کلاهر کدام در هر ولایت که بوده اند هر کدام از آنها رأی میدهند که مستخدم جلب شود آنوقت یک کسی دیگر میگوید متخصص باینکار فرانسه است و دیگری میگوید از سوئد یا ایتالیا و یکمیزان علمی در این مقام نمیتوان بدست آورد بواسطه اینکه همه عالمند و همه بممالک خارجه رفته اند و بنده حالا چیزی را که از مذاکرات آقایان نمایندگان استنباط میکنم این است که چون پیشنهاد وزراء امروز سوئد بود وجه آنهم که گفته شد یعنی از تکلیف اولیه وزراء هر چه معلوم شد که خودشان صلاح دانستند که مأمورین نظمی از سوئد خواسته شود بواسطه متخصص بودن بین المللی حالا از آن نظر برگشته اند و صلاح دانسته اند که از فرانسه جلب نمایند و میگویند امروز پلیس فرانسه متخصص است یا چیزی دیگر تا مجلس هم واقفاً رأی بیکه میدهد آگاه باشد که از برای چه رأی داده است و آقایان نمایندگان هم از راه نظری که دارند هر کدام یکجائی را پیشنهاد میکنند پس خوب است هیئت وزراء حضور داشته مجلس هم از راه بصیرت رأی بدهد والا همان پیشنهاد اول متخصص است.

رئیس - وزراء لایحه خودشان را پس نگرفته اند تقاضا کرده اند که مأمورین نظمی افرانسه باشد.

وزیر عدلیه - هیئت وزراء لایحه خودشان را اگر میخواهند تغییر بدهند پس میگردند تغییر را که حالا پیدا شده بجهت آن بود که مأمورین مالیه را اول از فرانسه میخواهند جلب نمایند این بود که مأمورین نظمی را از سوئد معین کردند چون مأمورین مالیه از آمریکا تصویب شد بآن لحاظ تغییری پیدا شد که مأمورین نظمی از فرانسه باشد اگر چه پلیس سوئد هم خوب است ولی چون مأمورین از فرانسه نشد بآن جهت در هیئت وزراء گفته شد که خوب است پلیس از فرانسه باشد و ملاحظاتی زیادی دارد اولاً اینکه فرانسویها عالمند و پلیس ایشان خوب است ثانیاً اخلاق آنها با اخلاق ما نزدیکتر است و وقوف ایشان در مملکت ما بیشتر از سایرین است باین ملاحظاتی بود که کمیسیون هم نظریاتش با نظریات وزراء یکی شد و ممکن است ترتیب امور دوایر دولتی بهتر پیشرفت نماید.

وحیدالملک - بنده عرض کردم که بر نفسی خواهم کرد والا عرض میکنم که ما هیچ رسمیتی نداریم نه وزیر امور خارجه و نه وزیر مالیه و نه نمایندگان چیزی که برای ما لازم است که خیلی اهمیت دارد یکی امور مالیه این مملکت است و یکی نظمی و امنیه این مملکت این دو چیز خیلی قابل توجه است خصوصاً امنیه و نظمی چه اسم او امنیه یا ژاندارمری یا پلیس باشد که این دو چیز از آل برای ما واجب تر است حتی القوه باید در این دو چیز جدیت داشته باشیم حالا اگر بخواهید این دو اداره را خوب مرتب نمائید باید از مملکتی که از برای شما این دو اداره را خوب اداره کنند بیآورید و از یک مملکتی باشد که هیچ در این مملکت

نیامده باشند و کسانی باشند که هیچ ربطی در این مملکت نداشته باشند و آن کسانی که مربوط و طرفیت ندارند سوئد است یا آنکه از سوئد بخواهید یا آنکه از جای دیگر بیاورید مثلاً از لندن هم بیاورید خوب است بجهت آنکه پلیس انگلیسی بهترین پلیسهای دول است.

رئیس - رأی میگیریم بر قابل توجه بودن پیشنهاد آقای میرزا ابراهیم خان که مأمورین نظمی را از فرانسه بیاوریم کسانی که موافقت دارند باین پیشنهاد که از فرانسه بیاوریم قیام نمایند (اکثریت قیام نکردند).

رئیس - پیشنهاد آقای میرزا ابراهیم خان رد شد - حالا پیشنهاد حاجی شیخعلی رأی میگیریم کسانی که تصویب میکنند که از ایتالیا بیاوریم قیام نمایند - (اکثریت قیام نکردند).

رئیس - پیشنهاد حاجی شیخعلی هم رد شد. **وزیر عدلیه** - بنده تقاضا میکنم که مستخدمین نظمی را رأی نگیرید بگذارید تا خود وزیر داخله تشریف بیاورند.

دکتر علی خان - در صورتیکه رأی گرفتیم رد شد دیگر آمدن وزیر داخله چه فایده دارد اینکه وزیر عدلیه میفرماید باشد وزیر داخله تشریف بیاورند بنده گمان میکنم غیر از پیشنهاد کمیسیون رأی دیگری نداریم این تقاضای وزیر عدلیه در صورتی صحیح بود که رأی نگرفته باشیم حالا که رأی گرفته و رد شد دیگر فایده ندارد در همان رأی کمیسیون رأی گرفته شود.

رئیس - در قابل توجه شدن آن پیشنهاد رأی گرفتیم قابل توجه نشد.

حاجی سید نصر الله - يك پیشنهاد از طرف یسکی از نمایندگان میشود مجلس هم بدیده در او نظریات خودش را می نماید و تصویب نمیکنند و وزرا هم که اینجا نیستند رأی آنها هم بر ما مکتوم است قابل توجه نشدن يك پیشنهاد دلیل این نیست که مجلس رأی نداده است اشتباه چرا بشود.

وحید الملک - هیئت وزراء پیشنهاد خودشان را پس نگرفته اند ممکن است که ما مجدداً رأی بگیریم.

حاج فاتح الملک - نظریات وزرا بواسطه تغییر که در مأمورین مالیه شد برگشت و رایشان بر این شد که از فرانسه باشد.

رئیس - حالا در خصوص مستخدمین عدلیه مذاکره میشود.

محمد هاشم میرزا - از قرار معلوم وزرا بکنفر مصری را از برای تنظیمات اداره نخواسته اند بلکه بواسطه قوانین آنها که مشابهت با قوانین ما دارد خواسته اند همانطوریکه وزیر عدلیه فرموده اند ممکن است غیر مستقیم بخواهیم و لازم نیست از طرف يك دولتی خواسته شود.

وزیر عدلیه - در باب مستخدمین عدلیه همانطور که عرض کردم برای این است که امروز ما کسی را که بتواند قضاوت نماید نداریم لذا هیئت وزراء چنان صلاح دانستند که بکنفر از مصر خواسته شود و در باب فرانسه هم با آن ملاحظه که متخصص اند نوشته شده

است و کمیسیون هم تصویب کرده است فقط چیزی را که کمیسیون تصویب نکرده است بکنفر مصری است و برای مسبق شدن خاطر آقایان نمایندگان عرض میکنم با کمال تاکید وجدیت در عدلیه ما امروز يك معلمی لازم است که علم قضاوت داشته باشد بهلوی قضات ما بنشینند و آنها را علم قضاوت بیاموزد چون ما کسی را که علم قضاوت داشته باشد در عدلیه نداریم و تمام شکایات مردم و بی نظمی عدلیه از این جهت است و استدعا میکنم که از هر کجا و هر ملتی و هر مملکتی که مجلس شورای ملی تصویب نماید بخواهند بلکه اسباب ترقی عدلیه شود و این مسئله هیچ جهت اهمیت پلیسی ندارد ولی اهمیت دارد بجهت عدلیه ما و تقاضا میکنم که استدعای بنده را بپذیرند و اهمیت بدهند و ممکن است که آن يك نفر مسلمان مثل سایر عدلیه تفتیش هم بنماید و در ضمن دستورالعملهایی که از آن شخص فرانسوی داده می شود بموقع اجرا گذارد.

وحید الملک - چنانچه سابقاً عرض کردم ما در کمیسیون فقط مستخدمین عدلیه را از برای يك چیز لازم دانستیم که آن ترتیب ادارات و تنظیم و تنسيق اداره و جریان امور عدلیه و تسهیل محاکم است بهترین ترتیب برای اینکار همان ترتیبی است است که بعد از مذاکرات زیاد و وقت نظر از مملکت فرانسه معین نمودیم این شخص را از برای تدوین قوانین بیاوریم شرع مامدون است این شخص برای اداره کردن و تنظیمات دادن اداره خواسته میشود بهترین ترتیب همین ترتیبی است که کمیسیون معین کرده و بهترین مملکتی از برای اداره کردن عدلیه همان مملکت فرانسه است امروز فرانسویها برای اینکار اجتهاد دارند از جاهای دیگر باین خوبی نمیشود و ما در باب مصری بطوریکه در پیشنهاد وزیر است بنده شخصاً گمان میکنم که بحال عدلیه ما امروزه فایده نخواهد داشت آنچه چیزی را که امروز محتاجیم و از برای ما لزوم قطعی دارد باید جد و جهد نماییم که عدلیه ما صورت اداره پیدا نماید مسلماً تمام قواعدهای که اختصاص با اداره عدلیه است آن شخص فرانسوی در نظامنامه مخصوص معین نماید و بنویسد از برای تدوین قوانین ما کسی را لازم نداریم و آن ترتیبانی را که او مینویسد و میدهد هر قاضی میتواند از آن قرار رفتار نماید در این خصوص آقای مشیرالدوله توضیح کامل خواهند داد.

وزیر عدلیه - اینکه بکنفر مسلمان خواسته شد بواسطه این بود که عدلیه مصر هم تقریباً ترتیباتش همین عدلیه فرانسه است اگر بکنفر از آنجا خواسته بشود چه نیست که مخالفت با فرانسه میکند خیر مخالفت ندارد عرض کردم که آن شخص مصری میتواند در محاکم عدلیه با قضات بنشیند آن فرانسه که مینویسد آن شخص بموقع اجرا بگذارد ولی کسان دیگر ممکن نیست که بتوانند از عهده برآیند و آن فایده ها را که ما میتوانیم از آن بکنفر مصری ببریم گمان میکنم ممکن نیست از سایرین ببریم.

دکتر علی خان - این بنده هم تأیید می کنم پیشنهاد وزراء را و عقیده ام این است که بکنفر

مسلمان باید در عدلیه باشد راست است که قوانین ما مدون است و تطبیق شده است ولی همان تطبیقش هم بکنفر لازم دارد که تطبیق بکنند [محمد هاشم میرزا پیشنهادی نمود مشر بر اینکه بکنفر مسلمان خود وزراء بطور غیر مستقیم بخواهند.]

وحید الملک - از هر جای مصر بیاید تفاوتی نخواهد کرد باید آن کسی که از مصر میآورند کسی باشد که در ادارات عدلیه مصر مستخدم باشد اگر بطریق غیر مستقیم بیاورند بعضی ملاحظات پیش میآید خوب است آن ملاحظات را بفرمائید بعد پیشنهاد بفرمائید.

وزیر عدلیه - این بکنفر که میآید باید يك کسی باشد با اطلاع و از قضاوت اطلاع داشته باشد و یا اینکه کسی باشد که در دوایر عدلیه مستخدم باشد و از ترتیبات اطلاع داشته باشد يك همچو چیزی که میفرمایند چطور میشود.

ناصر الاسلام - بهمان دلیل که مخبر کمیسیون گفتند بنده هم این دلیل را رد میکنم و موافق با پیشنهاد وزرا هستم.

مشیرالدوله - بنده تأیید میکنم نظر کمیسیون را در اینکه مستخدمین عدلیه از فرانسه خواسته شود بجهت اینکه ما مستخدمین عدلیه را برای این نمی خواهیم که احکام برای ما تعیین نمایند احکام شرع ما از ۱۳۲۸ سال پیش از این جاری بوده و خواهد بود بهتر از آن نمی شود مقصود از مستخدمین انتظام امور اداره است برای اینکه کارهای عرفی اداری است که باید از روی ترتیب اداره شود که اسباب تأخیر رسیدگی و تعطیل و تعویق امور مردم نشود آن کارهایی که در جریان امور لازم است اداره نماید بزرگان امری امنیه عدلیه که هر کدام از نمایندگان نظرشان بيك جایی است برای این است که اهل هر مملکت مختص بی قانون هستند ما نظرم آن اختصاص است برای چه برای اداره و تنظیمات پس بدون ملاحظه رجوع می کنیم با اهل خبره و اهل فهم و مستقیماً کسانی که خبرت دارند میخواهم آیا وقتیکه ما می خواهیم يك چیزی را سواد کنیم از روی اصل باید برداریم یا از روی سواد اینکه باید ما بدانیم و با مقتضیات مملکت مطابقت کنیم به بینیم تغییری یافته است یا خیر یا بیائیم مستخدمین از مصر یا جای دیگر جلب نماییم و آنوقت معلوم شود که با مملکت ما اختلاف دارد تغییر بدهیم چه ضرر دارد که اول ملاحظه کنیم بعد تغییر ندهیم و اینکه گفته می شود چون لازم است این بکنفر مصری آورده شود بنده عرض می کنم که در مطالبات شرعی خودمان باید يك مجلس تشکیل بدهیم بنشینیم مذاکرات نماییم این وظیفه خودمان است ربطی بمستخدم ندارد که مسلمان باشد یا از مصر یا از فرانسه اینها ترتیبات فقهی هستند ما آدم میخواهیم برای اداره کردن عدلیه از متخصصین از اشخاصی که مستحضر از علوم باشند برای این لازم است عرض نمایم اگر ما خواسته باشیم از دو شق خارج نیست یکی نقض ابرامی است که سرمشق فرانسه است یکی تجدید نظری چنانچه